

ANUL XXXI
17
(1 354)
Simbătă
23 aprilie
1988
12 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Lucafeărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

FINALTA SOLIE

Virtuțile dialogului politic la nivel înalt au avut în aceste zile de primăvară o consacrare de ordin principial și practic ce atestă însăși vocația politică românească de pace și înțelegere internațională. Se relevă o întinsă experiență în acest sens, pe coordonatele ei se înscriu marile demersuri ale președintelui României, contribuția inestimabilă adusă cauzei progresului, cooperării și concilierii între toate națiunile, în folosul umanității. S-a încheiat, după cum se știe, un lung itinerar de pace și prietenie — vizita pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, a întreprins-o în țări de pe continentul asiatic și în Australia. Ultima etapă a noului demers al președintelui țării noastre a reprezentat-o vizita în R. S. Vietnam și R. P. Mongolă.

Vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Vietnam a însemnat încă o confirmare a tradițiilor relațiilor de prietenie româno-vietnameze, a dorinței comune de dezvoltare a colaborării dintre partidele, țările și popoarele noastre. Ceremonia sosirii în capitala țării socialiste prietene, convorbirile oficiale care au avut loc și înțelegerile asupra cărora s-a convenit, toate momentele vizitei desfășurate sub semnul prieteniei și reprezentând încă un capitol în cronică raporturilor stabilite de-a lungul timpului, au ca efect pozitiv impulsivizarea pe mai departe a colaborării și concilierii în favoarea progresului și civilizației ambelor țări și popoare, servind totodată cauzei păcii, rezolvării pe cale pașnică, în respectul independenței și suveranității naționale, a oricăror probleme care se ivesc și confruntă lumea internațională. Noua vizită pe care o facem în Republica Socialistă Vietnam, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, constituie o expresie a relațiilor de prietenie dintre partidele și popoarele noastre. În cadrul convorbirilor pe care le-am purtat am ajuns la concluzia că există largă posibilitate de dezvoltare a colaborării și cooperării reciproce avantajoase în domeniile economice, tehnico-științifice, culturale și în alte sectoare de interes comun. Acestea sînt bunele auspicii sub care, așa cum se subliniază și în comunicatul comun dat publicității, vizita în R. S. Vietnam îmbogățește cronică relațiilor bilaterale și conferă colaborării noastre pe multiple planuri o perspectivă amplă și o semnificație în permanență actuală.

Sub semnul voinței comune de a da o nouă expresie tradițiilor noastre de prietenie și colaborare dintre popoarele româno-mongol, dintre partidele și țările noastre, vizita oficială de prietenie a tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Republica Populară Mongolă s-a bucurat de aceleași momente sârbătorești care exprimă deosebită atimă și considerație față de înalții reprezentanți ai poporului român. Convorbirile oficiale care au avut loc și înțelegerile convenite dau o nouă și valoroasă înfățișare colaborării rodnice și în multiple domenii de activitate, prezentului și viitorului acestor rapoarte de prietenie și concultură prin care cele două țări se exprimă în lumea ideilor și idealurilor socialiste, în realitatea fărâșurii unei noi societăți. Un moment deosebit al vizitei l-a reprezentat conferința tovarășului Nicolae Ceaușescu a înaltului ordin „Suhre Bat” — Ceremonia solemnă a înmînării înaltei distincții — semn de o deosebită prețuire a personalității politice, a contribuției pe care secretarul general al partidului nostru o aduce la întărirea prieteniei și colaborării frățești, la cauza păcii și socialismului — a relevat semnificația care dau un nou curs legăturilor în plan politic, tehnico-economic științific și cultural, statornicirii pe mai departe a unei bune și tot mai fructuoase concultură. Marele miting al prieteniei româno-mongole, cuvîntările comune de conducători de partid și de stat, confirmă încă o dată aceste sentimente prietenești și conferă multiple posibilități de înfățișare tuturor înțelegerilor convenite în cursul convorbirilor oficiale.

Înalta solie de pace, înțelegere și cooperare internațională s-a încheiat cu bune rezultate. În toate etapele ei, această vizită în țările continentului asiatic și în Australia a dovedit încă o dată că de important și necesar este astăzi dialogul politic la nivel înalt, abordarea deschisă și întru nouă perspectivă a realității lumii contemporane, sprînjirea eforturilor de pace și înțelegere, de cooperare pe multiple planuri, în folosul construirii unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta noastră. Înțelegerile convenite vor primi, firește, sensul și semnificația realității practice, astfel încît dimensiunile colaborării și concilierii să dobîndească noi suporturi și să confirme noi posibilități. Politica românească de pace și prietenie a dobîndit prin acest nou și larg demers o substanțială răsfîngere în conștiința lumii actuale și rezultatele vor fi pe măsură. Confirmă această posibilitate înseși ale economiei, științei și culturii românești, stadiul la care România a ajuns, noua etapă pe care o străbătem și din perspectiva căreia se întrevăd liniile de boltă ale afirmării noastre ca țară socialistă mediu dezvoltată. În acest sens decurg și se dezvoltă și relațiile noastre pe plan internațional.

Lucafeărul

Un roman despre tineri

Prozator de-acum binecunoscut prin cărțile sale cu care și-a cucerit un loc aparte în literatura actuală, George Sovu are, cu siguranță, raportindu-mă la volumele publicate cu precădere în ultimii ani, o formulă epică proprie și cred că e destul de clar pentru oricine citește măcar și un singur volum din scrierile sale că acest autor a descifrat acordul absolut între ceea ce dorește și ceea ce face ca să obțină de la viață totul, concentrîndu-se pe inefabilul întocmirii și aprinderii sublimă a iubirii. Și ca orice iubire adevărată și mare și carnea lui George Sovu „Dimineața iubirii” (Editura Albatros, 1987) a prins acea dimineață a unui curcubeu care și suză curiozitatea învesmintelor fețele în imensitatea privirii băieților la vînta cîntă că pot și forța lirice determină transformări esențiale în viața lor și a altora.

Motivația literară a „Dimineața iubirii”, e ca și zic așa, clasică, povestirea liniară nu caută, în definiții nici n-ar avea de ce, întortocherile și răsturnările de situații dect altă cît să evidențieze planurile care indică inteligent și luminos desfășurarea romanului. În fond, cartea e o dezbateră pe tema iubirii, a tinerilor bineînțeleși, vasăzică ne găsim în fața arhipelagului candorilor:

Pavel Pereș

Continuare în pag. a 2-a

O magistrală solie de pace și prietenie, de înțelegere și cooperare internațională, vizita pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a întreprins-o, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Indonezia, Australia, R.S. Vietnam și R.P. Mongolă s-a încheiat.

În alții reprezentanți ai poporului român au purtat, pe îndepărtate meridiane, mesajul de pace și cooperare prin care se exprimă însăși vocația de a fi și simți, zîndurile și sentimentele fundamentale ale națiunii noastre. Intimipații pretutindeni au ales și afectuoase manifestări de stimă și considerație, solii poporului român au purtat convorbiri la nivel înalt și au conferit un nou impuls relațiilor noastre cu altele țări, în deplinul respect al principiilor independenței și suveranității naționale, în folosul cauzei păcii și înțelegerii, al edificării unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta noastră.

La revenirea în Capitală, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au fost intimipați de numeroși oameni ai muncii care au dat glas mindriei și satisfacției întregului popor pentru rezultatele rodnice ale noului itinerar de pace, prietenie și colaborare.

Deschiderea realului

„Ploause cu singe și vremile veneau roșii și-nvolburate...” De-abia luase sfîrșit viforina de foc a războiului, ce cuprinsese cu negura-în-din păcate însă, măturările directe, omenești, cuprinzînd ceva din fiorul de schimbare al aceluși timp, sint mult mai rare. Și, poate, cel mai impresionant document uman asupra acestei virsuri a istoriei noastre este un fapt literar: neapăptă convertire la proză a unui poet pe atunci trecut de cumpăna anilor — Vasile Voiculescu, de la a cărui petrecere dintre noi se împlinise, în această primăvară, un sfert de secol.

Ororile războiului, dincolo de apocalipsul tuturor valorilor convenționale, au constituit cenzura fertilă pe care, anii ce i-au urmat au durat o nouă constiință europeană. Această construcție nu s-a putut împlini fără renunțarea la multe iluzii, fără o creatoare punere sub semnul întrebării a tot, a toate. În centrul acestei lupte cu vechiul s-au aflat — gîsîndu-și locul hărăzit, lor dintotdeauna — scriitorii, creatorii de Frumos. Nu este ușor ca, după trei decenii de neîntrepruptă slujire a muzelor, să scrii: „...în loc de dorită față din Java în carne și oase, am dormit în brate cu perna ce-i poartă numele. Așa faci și tu acum... Strîngîți în brate și chemi realitate, ceea ce în fapt nu e decît o față din Java confecționată din vorbe: poezia.” Nu i-a fost ușor poetului Vasile Voiculescu să dea o astfel de morală între povestirile sale: sfîșierea lăuntrică, însă, se justifică; haosul singeros al celei mai mari conflagrații din istorie, paradoxal declanșată într-un moment de înflorire fără precedent a culturii europene, a demonstrat cu îndelungă cruzime a evidențiat existența unei rupturi profunde între realitate și artă. În această paradigmă spirituală, caracteristică anilor imediat postbelici, se inscrie și renunțarea lui Vasile Voiculescu la tonul aditionalist, ortodoxist al poeziei sale antebelice. Dincolo de povestirile sale fantastice sîntem datori să distingem și să respectăm autenticitatea unui poet care, fugind de viltoria vremilor, se lasăse prea mult amăgît de visării sterile; luciditatea, setea de realitate proprii prozei sale îi conferă valoare emblematică pentru aventura spirituală a acelor ani, marcați de profunde și imoitoare reconsiderări.

Dacă reconsiderarea rolului artei în istorie a dus la un moment de cotitură în creația lui Vasile Voiculescu — și, în primul rînd, la vremelnica abandonare a versului în favoarea prozei —, acesta nu constituie, totuși, un moment de ruptură în destinul său creator, deși pentru tardivii lor cititori, Povestirile au prilejuit o neașteptată revelație. Astfel, putem ușor distinge continuități lirice în straturile de profunzime ale scrierilor sale fantastice — începînd cu linearitatea sobră, aproape atemporală, a Intrigii, și culminînd cu permanenta notă de mizică oralitate implicată de convenția povestirii-monolog. Dealtfel, atunci cînd scriitorul notează, la sfîrșitul povestirii sîntîri 2 iunie ora 12 noaptea 1948 București!, el mărturisese vitorimii o trăire lirică brută și copiositate, aflată la o astronomică distanță de meticuloasă strategie a prozei convenționale.

Regăsim, dealtfel, coloritul intimist al lirismului său anterior nu numai în discretia extremă a cadrului natural al povestirilor sale, ci și în modul de configurare al eroilor săi. Spre deosebire de personajul sadovenian, care

Tudor Păcuraru

Continuare în pag. a 2-a

Pămînt românesc

Urme de plug pe cerul fără nori și adieri de îi tremurătoare Gigantice, solare scaldătoare, și curcubeie smolțuite-n floare și-un dor străvechi, nelecuit vreedat, ne cheamă spre coline transilvane sub tunice de zarzife brodată și clare riuri scintilante bulboane Tiparniță de muguri și de grîne multitudine poemul de lumina coborîtor din Muntele de Piine al datinii și doinelor române... Voi, dimineți cu tunice pe temple și jar melodos spuzind sub zori extaz de tril ce inimo ne-o umple cu zvon de românești privighetor Ulcior neșăjios rotind izvoare mi-e inima-n Aprilie transilvan iar patria e-o stea în răsullore sorbindu-te, pămînt hunedorean...

Eugen Evu

Primăvară capricioasă

această iarnă mediteraneană și-a prelungit arpile subțiri de puf pînă-n inima primăverii; în noaptea de 14 spre 15 aprilie, copaci înfrunziți ai Capitalei s-au năpădit cu flori masive, albe, grile, de minsoare, lăsîndu-și crengile să se aplece sub povara imaculatului ideal, Magnoliile din Piața Palatului și din alte locuri și spații verzi virgine și-au închis pleoapele măciucilor roz-alb-vioacee în fața unei reverii cosmaresti de 2-3 zile, căci niciodată nu mi-a fost dat să văd, împreună cu ele, o invazie atât de abundentă de fluturi albi și roși depunîndu-se pe corolele lor deschise, în plină floare, dar nu spre a culege polenul din stamine, ci pentru a le opri din visul lor frenetic și fecund.

Chiar cu o zi în urmă, la Buftea, semănam,

Matei Gavril

Continuare în pag. a 11-a

RECAPITULĂRI

Cîmpia fantastică

Volumul de nuvele „Iarna bărbăților” al lui Ștefan Bănuțescu a fost conceput încă de la apariția sa (în anul 1965) o eveniment în evoluția prozei postbelice, autorul devenind brusc un reper al noului stilistic. Cartea face parte din seria aparută mai întîi în paginile revistei Lucafeărul, ilustrînd strălucit o tradiție a revistei, Bănuțescu nu „atacă” teritori inedit, ca în zona canonică și Cîmpia bărbăților au fost deja literaturizate de Ooobescu, „puli” Zamfirescu, „fanar” Istraș sau, mai aproape de noi, de Zaharia Stancu și Rănuș Neagu. Nu decolur geografic ci transfigurarea artistică nededită impresionează în „Iarna bărbăților”. Nuvelele lui Bănuțescu pot fi încadrate în specia realism-magic, realitatea este deturată spre un fantastic mitologic în care credibili și incredibili își pierd granițele de demarcație; formula va fi continuată și în romanul „Cătea bălănarului”, Mitologia hărăcescă a zonei de cîmpie căpătă, în viziunea lui Bănuțescu, un metaolism existential straniu. Există în scrierile autorului un exotism folcloric generator de atmosferă fabuloasă, ca în proza voiculesciană. Totodată se simte prezența unei semnificații dincolo de text, o suprasemnificație. Acest lucru propunea nuvelele sale în plan simbolic. Fiecare proză e o parabolă, un loc dramatic al adevăratelor esențiale. Haio-ul straniu în care se mișcă personajele prozatorului sugerează un cadru istoric neprecizat menținînd un mister continuu, tensionant. Doar zvonurile războiului, care apar frecvent, ar putea fi un indiciu cronologic, dar ele vin parcă dintr-un alt spațiu ontic. Atemporalitatea accentuează tenta simbolică prin renunțarea la repercele contingentele. Scrierile devin astfel povestiri mitologice, în care ahatitatea românească se transformă într-un decor miraculos. Pot fi depistate câteva topos-uri semnificative pentru descifrarea universului bănuțescian. Aceste topos-uri configurează un „fantastic al cîmpiei”. În majoritatea nuvelor tensiunea e generată de căutarea halucinantă a unor spații iluzorii. În nuvela „Mistreții” erau blînzi” personajele caută, în delta invadată de ape, un spațiu uscat pentru îngroparea unui copil mort. În nuvela „Satul de lut” este căutat, print-un absurd, zicem azi, beckettian, un regiment fantomă, despre care nimeni n-a auzit. În

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 11-a

PROFESORUL DE ROMÂNĂ

Opera dramatică

O constatare pe tema predării dramaturgiei în liceu (într-un cadru mai larg de foruri specializate (Ministerul Educației și Învățămîntului, Uniunea Scriitorilor, Asociația Oamenilor de Artă din Institutul Teatral etc.).

Finalizarea unor acțiuni interesante a surprins pe unii dintre cei de față, deoarece, deși participanții au fost în exclusivitate profesori de română, discuțiile purtate s-au axat mai mult pe arta spectacolului teatral (gen de artă cu caracter sintetic și juij de cadrele didactice din amatoriism, nu din profesionalitate) și mai puțin pe arta textului dramatic, ca literatură, așa cum era de așteptat.

N-a fost nimic rău în aceasta, desigur, dascălii focșăneni avînd o stagiune teatrală a elevilor (STEF), singura din țară, după cite știm, care anul acesta a ajuns la cea de a X-a ediție. O inițiativă demnă de toată lauda, care ar trebui sprijinită mai mult de specialiști, avîndu-se în vedere și faptul că în municipiu nu există un teatru profesionist. O acțiune singulară însă care, chiar dacă ar fi extinsă în toată țara, tot nu ar rezolva problema recepției literaturii dramatice de către elevi, formarea lor ca cititori avîndu-se în vedere și spectatori de teatru competenți, lipsîndu-le, după cum vom încerca să demonstrăm pe parcursul acestor rînduri, tocmai elementele fundamentale pe care ei nu au de unde să și le însușească în învățămîntul obligatoriu, așa cum o fac în cazul textelor epice, lirice sau descriptive.

Problema în discuție capătă un plus de importanță dacă ne gîndim la diversificarea genului ca spectacol: paralel cu teatrul scenie (profesionist și de amatori, acesta din urmă jucat de adulți, dar și de înînerți și copii), mass media a impus teatrul tv și teatrul radiofonic, fiecare cu logica și mijloacele sale de expresie, la care adăugăm masiva dramaturgie a epilei, de la schiță la roman, prezentată la radio și televiziune, pe disc sau bandă magnetică, în ultimul timp și de teatre (Baltagul de Mihail Sadoveanu și Mări sub pustiul de D.R. Popescu, de pildă, adaptate pentru scenă la Iași), toate cerînd spectatorilor sau ascultătorilor, mai și mici, o familiarizare chiar și sumară mai întîi de toate, cu specificul textului dramatic.

Pe același plan se situează activitatea editorială în domeniul dramaturgic, atît de bogată în ultimii ani: Editura Eminescu, pe lîngă prestigioasa colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie a dramaturgiei românești 1944-1977, Albatros a făcut același lucru cu Dramaturgia istorică românească și Dramaturgia contemporană în colecția Lyceum, Minerva nu ocolise teatrul în binecunoscuta colecție BFT, Ion Creangă în Biblioteca școlară, cu la fel prestigioasă colecție Ramana, a publicat și o voluminoasă Antologie

ILIE BĂDESCU: «Timp și cultură»

ogata literatură de idei românească este printr-o puțin solicitată de comentatorii de azi. Un capitol întreg al creației românești rămâne astfel pasivizat, deși intelectualii români preocupați de marile probleme ale vremii au făcut față solicitărilor timpului prin răspunsuri vii și durabile. Există o meditație asupra fenomenului românesc, a locului pe care-l ocupă în Europa și în lume și prin asta asupra condiției omului și a culturii care a dus la alcătuirea unor scrieri ale căror ecouri se transmit și azi. Ele nu s-au produs pe un teren strict teoretic, cu caracter de sistem, fiind răspunsuri din mers la problemele arzătoare, ceea ce nu le poate micșora cu nimic importanța pentru noi. În opera lui Dimitrie Cantemir, care se înscrie conștient într-o tradiție semnificativă, vom găsi formulat cu claritate modelul luptei împotriva „bazei”, adică a desfigurării fenomenului românesc prin interpretări ofensive. La fel de vie și polemică este și literatura Școlii Ardeleane, stimulată de precedentul cantemiresc, exprimându-se și ea polemic. În acest sir își are locul și Dinicu Golescu, cu însemnarea a cătărilor mele, care este mai mult decât un jurnal de drumetie. Vin la rând ideile pașoptiste, teoria formelor fără fond, teoria substațului, teoria păturii superpuse, a scrierilor istorice, a culturii și politicianismului, a influenței franceze, a „spiritului critic”, a sincronismului, a spațiului moritic, a personalismului energetic, a protocronismului, a recesivității, ș.a.m.d. Am enumerat cu intenția de a semnaliza o suită și nu de a face un bilanț. Fapt este că există o literatură de idei a culturii noastre pe care o solicităm azi prea puțin, desigur reșesele generatoare de perspective noi există.

constința și spiritul marilor colectivități istorice. Timp și cultură este o carte extrem de incitantă și sugestivă, imposibil de rezumat. Hotărâtor pentru carte este marea capitole al Timpului cosmic și timpului istoric care le sprijină de celelalte două așa cum rădăcina sprijină trunchiul și coroana. O cheie a primei mari secțiuni poate fi găsită în subcapitolul 3, „Maladiile timpului și cauzele lor”. Există un timp cosmic și un timp istoric și deci și un om cosmic și un om istoric, dar ceea ce vrea să sublinieze Ilie Bădescu este existența unei crize a timpului, a unei maladii a lui, care duce la diferențierea enunțată în titlu, la căderea în istorie. Această criză este și o criză de valori, o criză culturală, adică o mutație. „Romanticii”, ne spune autorul, și-au asumat-o (criza, nota noastră) și-au trăit-o cu o intensitate fără egal, pe care nici actuala conștiință ecologică nu o poate egala”. Semnele acestei crize, acestei mutații, pot fi găsite la nivel istoric, sociologic, cultural. Istorici, Ilie Bădescu apăsă la toate, acordând partea leului desigur sociologiei și apoi istoriei, aducând însă argumentele culturale și literare în ordinea firească a demonstrației, mai ales atunci când este vorba de lecurea maladii timpului. Caracteristic acestei maladii este apariția timpului de dezvoltare universalist, opus celui pluralist cu care intră în conflict. În prezentarea lui Ilie Bădescu, dezvoltările universaliste, formule de caracter agresiv și dominant, rețuie ideea de coexistență. În plan istoric universalismele sint date de marile idei misionare (catolicismul intră de mai multe ori în rațiunea autorului), de ideile imperiale. Atât la analiza structurală, cât și la examenul istoric, imperiile se dovedesc trecătoare și Ilie Bădescu ține să remarcă imposibilitatea de dăinuire a acestor fel de universalism, ca probă a lipsei de interes ale universalismelor în genere. Acestea sunt manifestările timpului istoric, o formă de maladii a timpului în general, având drept urmare alienarea unui sistem de valori și alterarea condiției omului. După scurte și intense perioade de sfiorare, imperiile, ca ipostază universalistă, dispar. Acesta este și argumentul subliniat de autor în favoarea pluralismului, a tipului de existență care-l poate fixa pe om într-un model de timp benefic, creator. În plan cultural există o vizibilă reflectare a succesiunii modelelor de timp sau cel puțin al alternării stărilor de creator. Maladiile timpului, Ilie Bădescu ni le oferă, culturalizându-le vorbind, soluția clasicismului, prin care întelese un clasicism a cărui semnificație structurală ține de planul cosmic și pe care-l numește clasicism târâncesc monumental. Complexa construcție pe care ne-o propune se ocupă și de expresiile culturale opuse acestui clasicism, deși de valoare și durabilitate mai interesantă este în analiza conștientă a Timpului european, unde se înfruntă două moduri diferiți de rezolvare de soluționare pe care lăsa amănunțit în discuție: europeană la marile solucții și provocări ale epocii.

În Europa apare un „timp economic”, iar acesta „va provoca separarea ontologică și ontologică”. O nouă creație, o nouă dimensiune, un nou criteriu, intră în joc. Occidentul european, cităm din Timp și cultură, a ieșit în istorie printr-un „senzațional istoric” care s-a cristalizat în modelul „timpului european”. Prezența istorică a obiectelor române săvâșe rezolvate această „nouă creație”, înțelegând istoria europeană din perspectiva timpului european. Această diferențiere în codul cărții lui Ilie Bădescu înseamnă tezașune și conflict, o dezvoltare de tip universalist în fața unei care refuză universalismul ca formă de dominație și de uniformizare. De ar fi să rezum o parte din această „nouă creație”, ar fi de demonstrat că ea este o creație care are în vedere o creație culturală definită, capabilă să salveze

REEDITĂRI

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

O carte despre un oraș — crescând vertiginos, sub ochii autorului ei, până la a deveni o veritabilă metropolă — interesează oricând, cu atât mai mult când orașul în chestiune este și cauzita unei țări.

Este cazul Bucureștilor de altădată, „roman cu o mie de personaje” cum suzestiv descriu editorii de azi cartea lui Constantin Bacalbașa. Pentru că și cititorul de încă n-a parcurs-o să-și facă mai repede o idee despre bogăția și valoarea afectivă a cărții recent reeditate (apare deocamdată primul volum din patru) vom spune că C. Bacalbașa a fost unul dintre cei mai asidui gazetari români ai vremii, articolele publicate de el putând umple multe toamni, de ar fi fost adunate în cărți. Ele însă, acest noian de articole — n-ar fi ajuns să-l scoată din uitare, deosebi, altele, faimos în epocă. Din uitare l-a scos, în schimb, o sinurată carte a sa, tipărită și ea în fondul mai întâi, în zilele lui timpului („Adevărul”, „Universul”), la virsta senectutii, când probabil el însuși nu mai spera să-și supraviețuiască literar, — tocmai Bucu-

reștii de altădată. Apărută în patru volume, între 1927 și 1933.

Nestatornicul ziarist (socialist drept la începuturi, militând neobosit pentru drepturile omului, — a condus și un ziar cu acest titlu, — anume convins, în cele patru volume, că „socialismul bate la ușă”, dar fiind un tabăra liberalilor în cele din urmă) a fost parca predestinat, prin însuși numele lui de rezonanță dulce-revoluț-orientală: bacalbașa: mai mare al băcanilor, băcanilor, să zugrăvească atât de colorat și expresiv, pitorescul și într-adevăr orientatului țării. Bucureștii de pe atunci străduindu-se a se emancipa și europeaniza. Un București ce numără nu mai mult de 150 000 de locuitori în 1871, când mai era capitala unei țări ce nu-și dobândise încă, formal, independența. În această parte a Europei, dominată de puterea otomană până la războiul româno-rusor-turc, din 1877—1878. Pentru că peste ni cinci decenii, la începutul primului război mondial, s-a ajuns la aproape 400 000 de suflete.

C. Bacalbașa este un anticofiol declarat, el povestind pur și simplu, fără preocupare pentru stil, dar nu-l lipsește harul evocator plastic, la modul cel mai firesc neclătat, ajutat și de „materie” abordată, se înteeze. În cartea sa pulsând viața politică îneseobi, dar și cea social-culturală a orașului București, exprimând în bună măsură starea generală a unei țări și a unui popor.

Bucureștii de altădată înseamnă însă, deloc în ultimul rând, și reconstituirea plină de culoare, păstoasă, a înfățișării edificare a capitalei României în epocă, așa cum a fost, trezindu-ne astăzi nostalgice după patina lui, a vremii. Mi se pare chiar punctul forte al cărții, această re-inviere a orașului vechi, pagină după pagină, sub ochii fascinați și cititorului, datorită unei de incursiuni în prozilor trecut, fiindcă Bucureștii înseamnă — pentru românii de pretutindeni — ei inșiși, în istorie!

Notele editorilor. Aristida și Tiberiu Avramescu, aproape dublând cartea, îi dau un nou start în timp, sporindu-și și mai mult interesul, reînscind am putea zice, fără exagerare. De altminteri, această scriere memorialistică a lui Constantin Bacalbașa era, oricum, una dintre cele mai expresive cărți închinare capitalei României din ultimul pătrar al veacului trecut și primul, din cel de față, de la Ulisse de Marsillac la Carol I (Memorii) și Nicolae Iorga, până la Gheorghe Cristescu, Constantin C. Giurescu și George Potra spre a cita, selectiv, doar.

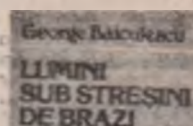
Hristu Căndrovanu

*) Constantin Bacalbașa: „Bucureștii de altădată”, Editura „Eminescu”, 1986.

REPORTAJ

LA SCARA

1/1

George Bădescu
LUMINI SUB STREȘINI DE BRAZI

Constituindu-se — după Al. Sahia și Geo Bogza — într-un gen aparte al literaturii (al literaturii de investigație — autentică și originală) (teoretic), reportajul a capatat publicitate în România, mai ales după apariția unor numeroase cărți de reportaje, care au pus în discuție probleme de actualitate, de cultură și de știință. Reportajul este un gen literar care are în vedere o creație culturală definită, capabilă să salveze

reportajele în tiraje de mii, făcând legătura între jurnalistică și literatură, reportajul artistic se folosește atât de procedeele jurnalisticilor, inspirându-se din realitatea și actualitatea imediată, cât și de cele ale literaturii, de la care împrumută moduri de expunere și forme de limbaj, cu scopul de a reține în imaginație impresia puternică menită a soca atenția dispersată a cititorului contemporan solicitat din prea multe direcții. Tendința urmărită de cei mai buni reporteri o constituie selectarea esențială dintr-o multitudine de aspecte ale realității, a celui esențial care ține atât de materialitatea elementară, cât și de spiritualitatea caracteristică unui mod de trăire și înțelegere a lumii și a vieții...

Printre reporterii din această categorie se înscriseră în țara noastră și cei care au scris reportaje de investigație (Lumini sub streșini de brazi, Editura Eminescu, 1987) își propune — după modelul lui Geo Bogza — să realizeze monografia artistică a unei așezări umane: Neohiul, în devenirea acesteia din timpuri imemorabile și până în zilele noastre. În acest scop, atenția reporterului reține în primul plan detaliile și minunțiile naturii, cit și cele ale oamenilor de pe aceste meleaguri, identificându-se cu tot ceea ce a fost, este și devine „această cetate de lemn”

Simion Bărbulescu

*) George Bădescu: „Lumini sub streșini de brazi”, Editura „Eminescu”, 1987.

Un roman despre tineri

Urmare din pag. 1

ai ei și marea artă a prozatorului: de a fi natural, de a reveni la virsta marilor candori — doamne, ce sansă! — aceasta de a mai sopți cu fulgere-n ochi, de a fi stăpân pe orizontul formelor colorate de sulfarea feminină — fără pretextul convingătorilor retorice caracteristice de la o anumită vârstă.

O asemenea poveste a fascinat de cind lumea și va fascina cit timp va răsări soarele dimpreună cu oamenii pe planeta Pământ. Aici, în „Dimineața iubirii”, e un fel de necroscop a lumii pentru tineri ca Ștefan, Bogdan, Mona, Cosmin, care de-abia acum, după admiterea la facultate, deci după o mare izbândă, par a fi în pragul maturității, un oracol al secolului douăzeci, hai să-i spunem computer cu întrebări simple și întrebări de baraj. Viata învine pentru că are personalitate principală, pentru că frumosul se susține-n nucleul nepieritor al germinării.

O poveste de iubire nu se poate „zice”. Ar fi în fond și la urma urmei o impletaie. Interesul pentru tinerii s-ar anula de la primul pas, le-ar fi lăinate ale naturii năzdușe spre fapt, de aici spre universalitate, iubirea merge cu frumusețea de mină, împărțită femeii și de recunoscut, amurii (și armamentului) bărbatului și de recunoscut. Simplitatea domină, dar nu coplescește. Și citind cartea aceasta a trăirilor și disponibilităților, această carte care ca și dragostea e plină de inventivitate de aprobări și de contestații în perimetrul înfăptuiri omului prin uman și zeii deodată, fără patimă și rivalități. Ca și dragostea. E o carte a mindriei naturii: dragostea aleargă, omul, uitându-se-n stința, uitându-se-n dreapta, merge domol, vrea să vadă tot, să stie tot, dar dragostea e o imensitate de curcior, nu-i un privilegiu. „Dimineața iubirii” e o carte a mărturisirilor. Eroi, al căror nume l-am pomenit și aproape de ei alti citiva demenți în scriere după sunetul luminii, dacă vrei să-l înțelegi, înțelegi și înțelegi (înțelegi înțelegi) tinerilor în acest „reportaj” al intim-polarilor, neconvenționale, își au timpul și devenirea congruență cu plămada cotidiană benefică. Mi se pare teribil de potrivit pentru „cartea de învățătură” a lui George Sovu, pe un teritoriu minat, dar pururi înflorit, cuvântul

Deschiderea realului

Urmare din pag. 1

nu poate vieți în afara atmosferei de orientat (taifas ce dă naștere firului epic, eroii lui Vasile Voiculescu simt o mare singurătate, desi poate că această este mai mult un reflex existential al însingurării creatorului de Frumos în vitoarea unei istorii interesată cu orori și distrugerii, deci o reminiscență lirică. Taciturnul pescar Amin, din povestirea cu același nume, Charles, — bun prieten, însă totdeauna la răscrucea mării, Luparul, singur ca un sibstru... („In mijlocul lupilor”, Sofronie, schimnicul-preciozilor (Schmnicul) — iată tot atâtea fete ale aceleiași însingurări. Esența spirituală a singurătății lor ridică trăsătura comună la rang de metaforă — așa cum creatorul de Frumos a putut fi decit un însingurat, fără leac într-o lume biniuită de patimi ucigase, eroii povestirilor lui Vasile Voiculescu sint prizonieri de semenii lor, pe care-i evită, tocmai datorită staturii lor spirituale. Exemplul cel mai la îndemână ni-l oferă Ultimul Berevoiu, ...hădăfuit de popi, prizonier de învățatori, trit de doftorii pe la judecăți, ajuns de hula tinerețului, ca să scape, se-ngrapose de viu în hobaia asta [...] își tăinaua cu mare griji mesteșugul.” Pentru a merge mai departe cu descrierea prozei fantastice a lui Vasile Voiculescu, metaforă a istoriei trite, este vorba de ghiblile ierului (Viscolul), de o catastrofă inundată (Lostrita), de o cumpănită caniculă (Fata din Java), de o invazie de purici (Tubire magică) ori de o nenaivăzută înmulțire a fiarelor pădurii (Ultimul Berevoiu), întotdeauna intriga se află motivată de o lăstă de măsură a naturii, anghoan și absurdității unei istorii recente. Mai mult chiar, printr-un joc al compensației, dincolo de diumulul de oeste ce rupe găzduirea pescarului Amin, de duzderia de fazați din crescătorii lui Charles sau de metodicul dezamă cinular al reanovatorilor — călugări (Cheie la mânăstire) — poor putem distinge cimpnile puse de seceți ale anilor '47—'48...

forme arhaice, mai tari: așa cum poetul abandonează elevatul domeniu al muzelor pentru a minui unelele mai fruste dar mai acerate ale prozei. Charles, în toată vîntorii, regresează către arhetipul său totemic, cîinele: Luparul, nevoit de sărăcie și foame, se transformă în „marele lup spiritual de dincolo”; ultimul dintre Berevoiu, pentru a înfrunta fiarele, îi aparăta omului-urs — „Ca în magia vechilor conștient, omul meu prescu atît de silde dincolo de el, de sălbăticitătea strimă a lui, ca să poată cuprinde și înțelega pe lup, să și-l asimileze. Numai cunoscîndu-l astfel, magic, putea să-l supună și să-l stăpînească. O formidabilă activitate în duh, pe care noi nu o mai putem săvîrși. Magul primitiv devenea prin această arhetipul lupului, marele lup spiritual de dincolo, dinaintea căruia hăitucit de rînd se trage înforat, ca oamenii înaintea unui inger...”. Trezind dincolo de limitele metaforei, intră-adevăr, a te elibera înseamnă „a cuprinde, a înțelega, a asimila”...

Opera dramatică

Urmare din pag. 1

desigur, că acest gen fundamental este de fapt o sinteză între epic și liric (Hegel — Prelegerii de estetică), ceea ce implică, pentru a-l putea defini și caracteriza, cunoașterea de către elevii mai întâi a particularităților celorlalte două genuri. Tragedia ar trebui studiată cu aplicații pe Măca (tragedia modernă mai aproape de universalul de cunoaștere al elevilor) și nu pe Antigona, comentarea textului lui Marin Sorescu Vărfînd porci, comparativ, nu la tragedia clasică. Programa nu prevede pentru teatrul lui Alecsandri nici măcar o prezentare generală. Oare contribuția scriitorului pasoptist la dezvoltarea prozei românești s'ar fie așa de mare încît să i se neglijeze creația dramatică? Autorul Chirilă — rămîne oricum unul dintre întemeietorii teatrului nostru național! Comedia și drama se studiază pe texte care se reiau în anul imediat următor, ceea ce nu ne permite lustrurarea genului cu un număr mai mare și variat de producții dramatice.

Dacă pătrundem însă mai adînc în conținutul manualelor școlare, observația lui Marin Sorescu devine evidentă: sub raportul instrumentelor de investigare a textului dramatic, de de-codare a mesajului său estetic, a construcției sale specifice, dramaturgia este la coada celorlalte genuri. Acest aspect este de fapt și miezul intervenției noastre. Unde și cînd profesorul este condițional și scoli în ceea ce privește inițierea elevilor în receptarea dramaturgiei? Cum se face și cît reusește demersul nostru pedagogic în educarea tinerii generații pentru teatru, ca literatură și, de ce nu, ca spectacol, cum se va vedea în cele ce urmează?

Este cunoscut aportul educatorului, învățător sau profesor de română, prin știința și conștiința sa, atît în limita programelor școlare, cit și al scoli în ceea ce privește inițierea elevilor în lumea operei literare, la formarea aceluia meta-lingvaj care să-i permită comentarea ei ca modalitate artistică de reflectare a realității, ca mijloc specific de exprimare și comunicare. Dar răspund e, programele, manualele și priceperile educatorului, nevoilor viitorului cetățean, cititor al unei literaturi care să cuprîndă toate genurile literare?

Iată doar cîteva din multitudinea de întrebări cărora nu le-am găsit răspunsul nici în timpul consfățuirii de la Focșani și nici după aceea.

NOUA GEOGRAFIE LITERARA

ECOLUL UNEI DEZBATERI

● Schimbarea fizionomiei literaturii române pe de altă parte și a secerii ei de valori în ultimele două decenii sint de ordinul evidenței, ca și necesitatea sublinierii acestui fapt marcant de evoluție literară. Se intră astfel în contradicție cu ierarhiile valorice, estetice și cu reprezentările infernale asupra hărții noastre literare. Datorită acestor realități, revista *Lucafeărul* a propus conceptul de „nouă geografie literară”, în opoziție cu cel vechi, și a organizat o masă rotundă intitulată *NOUA GEOGRAFIE LITERARA, EVOLUTIA VALORILOR* (1985), în care criticii și colaboratorii ai revistei (MIHAI UNGHEANU, ARTUR SILVESTRI, ILIE BADESCU, NICOLAE GEORGESCU, DUMITRU BALAET, MIRELA ROZNOVEANU, ADRIAN DINU RACHIERU) au discutat cadrul nou de dezvoltare a literaturii române.

● Faptul este de altfel de domeniul evidenței, iar numărul scriitorilor constituitului, unii consacrați, pe care noua geografie literară i-a produs este foarte mare. Înaintea acestei mese rotunde revista *Lucafeărul* atrăsese atenția, printr-o altă masă rotundă, realizată cu scriitorii bănățeni, că ignorarea unor realități culturale bine profilate este o eroare de receptare. Altă dată, prin prezentarea scriitorilor, general zis, arădini, indicau un alt mod semnificativ al geografiei literare noi. Ideea de Geografie literară și-a căpătat dreptul la circulație.

● Recent, revista *ORIZONT* (nr. 15, 15 aprilie) reia această problemă deschizând o interesantă anchetă cu întrebarea Există o geografie literară?

● O istorie a literaturii poate fi înțeleasă mai bine printr-o geografie a literaturii, nu spune introducerea care avansează întrebarea.

Primul care răspunde acestei anchete, Eugen Todoran, începe cu o afirmație: „Există o geografie literară”, pentru a încheia, după incursiuni metodologice astfel: „Este datorită istoricului literar de o anumită critică că geografie literară, care face posibilă studiul complex a fenomenului în specificitatea lui istorică”. Prestigiosul istoric literar Eugen Todoran aduce o interesantă armătură metodologică problemei geografiei literare.

Gabriel Dimisianu afirmă sub titlul *Oportunitatea unui concept* că ideea „geografiei literare” este extrins de utilă într-un context care tinde să sarăscă gestul criticului literar, reducându-l doar la analiză. Conceptul geografiei literare întărește unghiul istoric de abordare a operei, mai deschis și mai avansat.

„Literatura română actuală poate fi studiată pornindu-se de la conceptul de geografie literară”, conchide G. Dimisianu.

A treia intervenție, intitulată *O hartă a literaturii*, este la fel de hotărâtă: „O geografie literară devine o necesitate prezentă” prea lucrăm cu ierarhi înguste, fante, prea ignorăm oile noastre vivente în alte spații decât cele „consacrate”. Unghiul de abordare al acestui al treilea articol, scris de Adrian Dinu Rachieru, este sociologic și foarte incitant ca problematizare. „O propunere a revistei „LUCAFEĂRUL” — care pledează de ceva ani pentru cunoașterea și recunoașterea „noii geografii a literaturii române” — vine să corecteze un tablou îngustat, amintite el.

Audiența problemei și a conceptului nu fac decât să confirme necesitatea acestei orientări a discuției, care desigur trebuie făcută de tendințele de patrimonializare „fizibile unei sub haină „noui geografii literare”. Masa rotundă a *Lucafeărului* a ridicat o problemă reală: *NOUA GEOGRAFIE LITERARA*, iar întrebarea conceptuală în circulația largă nu are decât să ne bucare. Este foarte important ca devenim conștienți de noua înfișare a literaturii române, de reala ei ierarhie de valori, de necesitatea unui nou orizont metodologic.

Vocația modernității prin tradiție

O parte de țară, bogată într-o tradiție culturală consolidată, cum este vestul Transilvaniei este, acum, în curs de a da prin această generație de mijloc a perioadei postbelice, ceea ce pentru tinerii inteligenți se constituie, astfel, în trairii piloni ai unei construcții pe care efortul superb al acestei generații de scriitori, ajunsă acum la maturitate, o realizează pentru a da literaturii de aici demnitatea afirmării ca valori naționale. Este cu adevărat generația creatoare și constructoare de valori.

Zonele țării ies, de altfel, după Congresul al IX-lea al partidului, din „provincialism”, în măsura în care aici crează scriitorii de valoare, iar trăsurile (manșete) unora devin elemente constitutive în circuitul unitar de valori naționale. Ca să dăm un singur exemplu, referitor la un scriitor premiat (cu un număr de douăzeci și șase titluri) era scriitor de valoare națională și sînd trăia și scria la Timisoara (chiar dacă mai greu acceptat), și cînd trăia și scria la București (chiar dacă a fost mai repede acceptat și mai des comentat). Specificul zonei banatice pe care o aduce în discuție, întărește (și nu scade) valoarea sa literară și culturală. În acest fel înțelegem aprecierea contribuției specificului local (regional) la fluxul literaturii naționale. Sănele fiecărui scriitor de a intra în circuitul valorilor literare naționale (în mult de personalitate) lui.

târnacul politic-social și literar-artist”. Într-un articol redacțional „Pășii violenți” (semnat „Orizont”) se afirmă dorința de a realiza o revizită care să exprime plenar valorile literare și culturale ale epocii socialiste. Revista noastră pășise astfel pe o nouă cale, după o apariție de peste două decenii, scriitorii ei se largesc, dedicându-se unei sfere mai ample de preocupări răspunzătoare în acest fel, interesului cititorului contemporan pentru o gamă bogată și variată a acuzității spirituale. (...) Demnitatea noastră este de a face o revizită vie, cu răbdanță acută înfapt în viața o revizită de largă audiență în rîndul celor mai diferite categorii de cititori, care să răspundă exigențelor mereu crescînde ale omajului omului și care să influențeze procesul de formare și desăvîrire a conștiinței socialiste, de evare spirituală a membrilor societății. Formăm la drum înseși, după mîndria de a sărbători această statură și cultura patriei socialiste, literatura și arta care să exprime, la o înaltă temperatură a înțelesului și la un înalt nivel artistic, viața noastră, procesele dinamice care au loc în conștiință și societate.”

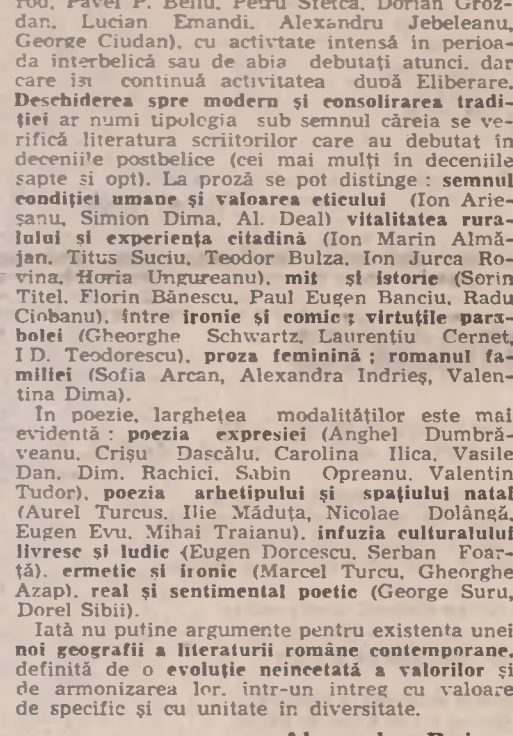
Dacă o revizită nu crează un scriitor, (pentru că scriitorul crează, dacă scriitorul nu există), nu este mai puțin adevărat că o revizită poate forma un scriitor, ei are nevoie de o revizită unde să poată publica în revista *Orizont* au publicat marea majoritate (dacă nu toți) scriitorii afirmați acum ca personalități.

După Eliberare, noi generații de scriitori se impun atenția și conștiința culturală se schimbă. Dezideratele devin realități într-o epocă de dezăbțare a fostelor naționale, într-un efort de reconstrucție culturală de anvergură națională. Universitatea la care înfișura la Timisoara a consfințit realizarea dorinței altor oameni de cultură de a exista în țara Universității de cultură, din vestul țării, pentru domeniul literelor. Pregătirea pe care o face specialiștii în domeniul literaturii este inestimabilă pentru cultivarea și studiul limbii, pentru înfișura literară. Un rol de seamă în cultivarea și răspîndirea literaturii îl are Editura *Facultății* înfișurată în 1972, și revista *Orizont*. O tradiție a revizitei în vestul țării a existat. În 1949 a apărut la Timisoara un *Almanah de literatură*, transformat în 1983 în *Serisul bălăntean*, iar din ianuarie 1984 a apărut revista „Orizont”. Într-un *Cavint înainte* (semnat „Redacția”) sint expuse propuneri după care se va orienta revista *Orizont* se va o revizită în care să se imbine literatura din Banat cu literatura de pe teritoriul întregii țări. Dându-și existența într-o regiune cu un profil economic și cultural complex cum este Banatul, *Orizont* înțelege, în primul rînd să-și structureze profilul în așa fel, încît, efectiv, contextul banat și bogat al literaturii banatene să se îmbracească cu noi și autentice imagini artistice ale vieții contemporane din această parte a țării, cuprinzînd totodată realitățile constructive socialiste de pe caprîntul întregii patrii. Începînd cu 4 mai 1972 revista *Orizont* apare în „serie nouă” ca „săp-

Scritorii personalități contemporane au o literatură mult mai complexă, iar în personalitatea lor se îngemănăază tipuri diverse de creație. Apoi, într-o aspirație spre profilul „scriitorului complet” sint, spre exemplu, poezii care fac critica literară (Eugen Dorcescu, Crispu, Dascălu, Serban Foartă) sau care scriu proză (Anghel Dumbrăveanu, Aurel Târziu), critici și istorici literari care scriu (Irina Lupaș, Liviu Bărbulescu, Liviu Ciobăncu, Alexandra Indrieș), iar rezultatele sint de nivel și în aceste domenii. Dificultatea stabilirii tipologiei dominantei, sau constanțelor pe care există și evoluează literatura actuală din vestul Transilvaniei este sporită și de această situație nouă, înfișurată în fond, în literatura literaturii contemporane este vie, în mișcare și evoluează, surprizele fiind posibile în viitor. Majoritatea scriitorilor acestei generații nu s-au conștientizat, nici pe departe, resursele creatoare. Unde se pot încadra, exact, romanele lui Ion Aricescu cu o mare amplitudine problematică, de la proza dezbaterii etice la romanul conștient uman? Dar creația lui Ion Marin Almajan ale cărei povestiri exemplifică vitalitatea elementului rural, dar romanele (mai ales *Tornada*) o proză citadină, cu adinci infuzii social-politice? Totuși o ordonare, cu tot caracterul ei potențial creator, este posibilă de realizat. Este de remarcat că proza, poezia, critica și istoria literară includ toate modalitățile (direcțiile) intinse în literatura națională, a cărei parte intrinsecă este și literatura creată în această zonă. Tipologii există. Iată, de pildă, tendința spre împlinirea aspirațiilor literare: ea include generația virtuală (Anghel Odeanu, Virgil Băroiu, Pavel P. Bellu, Petru Ștefca, Dorian Crozdan, Lucian Emandi, Alexandru Jebeleanu, George Ciudan), cu activitate intensă în perioada interbelică sau de abia debutată atunci, dar care în continuă activitatea două Eliberare. Deciderea spre modern și consolidarea tradiției ar nunci tipologia sub semnul căreia se verifică literatura scriitorilor care au debutat în deceniile postbelice (cei mai mulți în deceniile șapte și opt). La proză se pot distinge: semnul condiției umane și valoarea eticului (Ion Aricescu, Simion Dima, Al. Deal) vitalitatea rurală și experiența citadină (Ion Marin Almajan, Titus Suscu, Teodor Bulza, Ion Jura, Rovina, Horia Ungureanu), miș și istorie (Sorin Titel, Florin Bănescu, Paul Eugen Banciu, Radu Ciobanu), între ironie și comic; virtuțile parabolice (Gheorghe Schwartz, Laurentiu Cernet, I.D. Teodorescu), proza feminină; romanul fantastic (Sofia Arcan, Alexandra Indrieș, Valentina Dima).

Teodor Bogoi: „Șantier”

Alexandru Ruja

Valori redescoperite

Partile Aradului, cum atitea alte tinuturi ale țării, au tezurizat indetultul mînturii despre vechimea și continuitatea acestui popor, despre aspirația sa continuă spre săvîrșirea unității naționale și, mai cu seamă și fără indoiă, mîndrie) despre chiar desăvîșirea ei, la actual „semnării” Unirei etice Mari arădenii avînd un fel de frunte. Astfel incit orice fel de cercetare, prin arhive, bibliotecă, documente astrinse prin felurite institutii culturale, străvechi cititorii, înalte tocmă pentru a dirigi forțele națiunii, focare strălucimînd — peste umbrele aruncate de împărțiri și puteri ce ne-au rîvnit vatra, mințile, dar și inimile românești, căutările prin locurile unde s-au adunat (ori, dimpotrivă, rătăcînd) lucruri de artă, aparținînd mînturii ridicate dintr-un neam de țărani, și rămași anonimi, sau unor măestri trecuți prin inale scoli, ori asemenea cercetare, spunem, devine o lucrare pusă sub insemnele unui nobil patriotism.

Este, acesta, și cazul în fata lucrării lui Horia Medeleanu, „Valori de artă veche românească”. Autorul, critic de artă cu statut profesional consolidat, muzeograf de un înalt profesionalism, publicist cu vervă, bun cunoscător nu numai de istorie a artei ci și un fervent susținător al miscării plastice din Aradul contemporan (pe care o inscrie în cea națională), venind să neobosească (în maniera proprie, nepatetizînd, de pildă, fiindcă el își plîmbă audiotul prin fața simezelor dialogic cu acesta) și-a ales, de data aceasta, un subiect ce ar părea, la o repede privire (citire) restrîns. „Inventariind” (cu metodă) lucrările unor vechi zugrăvi de icane, pogorînd în Apuseni, mulți rămași necunoscuți (dar reprezentînd, înolădă, o „școală”) și, cum și „zugrăvile” unor cunoscuți (nu doar pe aceste meleaguri), ba chiar compoziții semnate de cite un maestru în gen, dar toate adunate într-un singur loc (o mînăstire din preajma Aradului), el dă o lucrare ce s-ar putea socoti greșită a fi locală strict (nu „locală”) și cumva marginalizată (nu valoric, ci geografic). Parcurînd-o, vom descoperi uluși și cu incitante, evoluția „școlii” pomenite — de zugrăvi-țărani, pătrunderea reprezentanților ei în părțile muresene, schimbul de valori culturale și artistice cu Țara Românească, lupta pentru impunerea unui stil propriu.

De altfel, într-o prefață” semnată de alesul cărturar care este Timotei Seviicu, și care argumentează necesitatea cărții, citim că despre acest „lăsamînt pentru veacuri”, prin „cartea” închinată se poate arunca o privire spre farmecul său secular, el însuși prilej de a-l înălța tot mai mult în lumina istoriei noastre.”

Trebue să subliniem și frazarea „eleganță” (păstrindu-se tinuta savanții) prin care Horia Medeleanu ne descrie „valorile” de care se ocupă. Iată, credem, o sugestivă probă de „prievie”. Remarcabilă este „schita asupra artii vechi românești din părțile Aradului”. O zonă, în fond, de interferențe, jaciînd roturi de „pînă” între Banat, Crișana și Transilvania. Dar și un rol propriu în înfișura artei. Dovezi au rămas, din vechime, cu toată lungimea stăpînirii tur-

cești (distrugătoare de asemenea valori) — spre pildă, mînăstirea Hodos-Bodog, cu un plan triconic prezentînd analogii cu cel de la Cozia, cîrtoria vîșoșului Muga de la Hălmașu, care se adaugă sirului marilor cîrtorii etnice, româno-gești din Transilvania veacului al XIV-lea, altele din Lipova etc. După 1718 (pacea de la Passarowitz), „jugul de lemn” al exploatării otomane se schimbă cu „jugul de fier” al exploatării austriece. Horia Medeleanu, bazinează pe studiul propriu, pe cel al oșilor documentație, stabilește că la început românii vor continua să aibă arta lor, ba chiar că s-a pretrecut în această perioadă o „adevărată resurrecție a artei de tradiție bizantină românească”. Apoi, administrația imperială introducînd și susținînd barocul (ca „stil oficial”), se va crea din paralelism pînă spre sfîrșitul secolului XVIII cel barocul va fi „tot mai intens resimțit”. Acea resurrecție pomenită s-a datorat, în cea mai mare parte, „Școlii” de la Hurez, o „bogată pepinieră” de zugrăvi. Dintre ei, figuri aparte, Nedelcu, un „exceleat desenator și colorist” (cunoscut în tot Banatul) și zugravul Ion, care au lucrat la Lipova. La Hălmașu, o amplă pictură murală a lăsat cunoscutul zugrav din Tirgoviste, Radu Dascălu. Așadar, unor meșteri locali li s-au adăugat unii veniți din Țara Românească pentru „a întregi profilul artistic al acestei zone vaste, veritabil creuzet al unor experiențe diverse”. Din simbul tendințelor artistice s-a creat o ambianță excepțională „care a tradiat, prin mesterii ambulanți” pînă în părțile Banatului. Horia Medeleanu stabilește că acest proces a absorbit treptat un număr tot mai mare de meșteri populari care „au conferit o vitalitate de lungă durată fenomenului artistic din Munții Apuseni, pînă în primele decenii ale veacului al XIX-lea”. Este vorba de un proces de „rusticizare” datorat creșterii „nevoii de frumusețe” în rîndul poporului. Nu putem insista cu amănunțu (nume sau doar lucrări — adevărate comori de artă), date despre prestația unui Ștefan Teneșliu, cel mai reprezentativ pictor („în accepțiunea apuseană a termenului”) din vestul țării în cea de a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, precisele și conștile considerațiuni asupra stilului unor „zugrăvi” (care revelează și „rezistența picturii tradiționale din părțile Munților Apuseni și din Valea Muresului de Jos în fata curentelor artistice apuseane ale vremii”), în sfîrșit, însurirea concluziilor care se impun. Din acestea, totuși, meritul lui Horia Medeleanu de a da un amne fel de istorie a artei (fie ea și numai din vestul țării), contribuînd, alături de alți asemenea (lui) cercetători la înțelegerea „istoriei marii” „Să adăugăm excelența calitativă a fotografiilor și diapozitivelor color realizate de Florin Horoiu și eleganta copertă datorată graficianului Ioan Gnanđ.

În totul, o carte scrisă la Arad pentru a dovedi, încă o dată, rolul acestei săvîrșiri (de data aceasta prin arta-i plastică și arhitecturală veche) în istoria de patrie.

Florin Bănescu

Poeme de CAROLINA ILICA

Astenie de primăvară

Sub temple își face iar cuib
Durerea cea veche,
O rînduică revenitoare.

Doar el te-ar putea vindeca,
Dar el nu îți caută fruntea,
Ci minie —
Reci precum floarea de apă,
Răcoroase ca luna.

Nu-ți caută fruntea aprinsă: Acolo
Obsesia vește ce-a fost e-un incendiu
Ce nu se mai stinge.

O vară pe marginea lacului,
Slabe și caste ingenuncheau
Florile de Miosotid
Miroșind
Precum mironosițele

Prin păcătoasa iarbă înaltă,
Și oscuns unduia și mușca
Șarpele raiului,
Otrava lui dulce fiind
Voluptuos panaceu.

În stil vechi
Vâră era
Și era frumusețe,
Talia ierbi și să trăsale
Neatinșă decit de un inger de rouă
Cînd, dimineața, o invirgino.

În seara gingurea păsări împerecheate,
Șifite familii în cuburi sârce,
Și, Doamne, ce miresme se innodau în aer
De pe tipsia fiecărei flori.

Pe o ostel de vreme m-am inamorat.
Nu mai puteam minca, nu mai puteam dormi.
Ajunsesem subțire ca frunza, la față ca luna
De rasă galbenă.

O pasăre-o nopti, silită
Să zboare pe zi, pe lumină,
Beată de oarbă și oarbă de beată.

Căci era vorba de-o inamorate
În stil vechi.

Nu degeaba
Miezul de noapte are răcoarea de fructe,
Nu degeaba i se spune: miez.

Mulți dar puțini sint acei ce-l degustă:
Îndrăgostiți fără nădejde,
Bolnăvi șovăitori,
Mioasele mame oprindu-și
Copilul din plîns,
Poetii, păsări nocturne și mute,
Sau cite-un bătrîn
Neputînd adormi,
Ca să îi pară viața mai lungă.

Miezul de noapte e ca o negresă —
Nu degeaba se spune că-o negru —
Împodobită cu totem de lună
Ba nouă, ba plină:

Ea are
Cînd îndrăzneala ușoară-o amantei,
Cînd sîfială greoie
A femeii însărcinate.

Împodobite cu răbdare
Știu din bătrîni și din cărți că femeia
E soarele casei,
Lumina, căldura de la ea vin
Și toate în juru-i se invitesc.

Primitor și curat este locul
Pe unde trec miinile ei,
Și gustose bucatele.

Cu un singur suris știe rupe
Mohoreala bărbatului.

Ei i se-nchină smeriți
Nu numai tăcerea minuoșă
Din flori cu mai multe petale
Dar și cumplita singurate
A celor mai cruzi împărăți.

Căci ține-n păstrare misterele vieții,
Pînă și substanelle fantei lumii,
Și Muzele
Sînt feminine ca ea.

Cu acestea în gînd, imi aduc amînte
De străbunica, bunicele, mama...
Duioase și bărbătoase deopotrivă,
Știlpi de casă, pe orice vreme.

Femei ale neamului meu, pădure
Împodobite, toate, cu răbdare.

Poem
Există un fel de bărbați care dezbracă din
ochi.

li simți după cum se uită la tine
De jos în sus, milimetru cu milimetru,
Cu incetîntîrul.
Pînă-ți ajung la privire:
Se aruncă în ea ca-ntr-o apă
De unde nu vor să mai iasă.

Cum de-ai știut să-i înfrunți?
Astăzi rău să nu-ți pară.

Putea să ia loc o iubire
Neîmpărțită,
Rusinoasă
Și tragică.
Ori... cine știe!

Cite altele feme nu au ars de rușine,
Pironite în ochi, dezbrăcate
În mijlocul străzii!
Dar n-au socotit că se cade s-o spună.
Ori n-au îndrăznit.

Pentru sfiala
Discreției lor,
Peumul acesta
Ar trebui interzis.

Cenaclul «Luceafărul»

Omagiu lui Nichita Stănescu

Cea de-a cincea seară a Cenaclului «Luceafărul» (serie nouă), găzduită în «Rotonda» Muzeului Literaturii Române, a avut loc la 31 martie 1988, dată la care, dacă soarta ar fi fost mai îndurătoare, poetul Nichita Stănescu ar fi împlinit 55 de ani. Deschizând seșina, poetul Nicolae Dan Frunțelă, redactorul-șef al revistei «Luceafărul», a invitat asistații să păstreze un moment de reculegere în amintirea marelui Nichita Stănescu și a celor care au fost cei doi din urmă directori ai Muzeului Literaturii Române, Alexandru Oprea și Nicolae Ciobanu.

Prima parte a serii a fost dedicată evocării personalității lui Nichita Stănescu și s-a constituit într-un emoționant omagiu adus memoriei marelui poet. Au fost clipe (e un fel de a spune, căci figura poetului ne-a însoțit mai bine de două ore), unice, rămase, fără îndoială, în sufletul participanților, dar, din păcate, nu și în memoria benzii de magnetofon. Seria evocărilor a fost deschisă de Dan Condeescu, convocantul critic al poetului în ediția de referință a operei acestuia, ediție deosebită, vai, postumă. Criticul a amintit împrejurările în care, în noiembrie 1982, Nichita Stănescu a hotărât să înceapă lucrul la această ediție, împreună cu tinărul său colaborator. La sfârșitul lui 1983 selecția era gata, iar în 1985 primele două volume, Ordinea cuvintelor, preferință, au apărut la Editura Cartea Românească. Poetul a ocolit, în privința titlului între Războiul cuvintelor și Ordinea cuvintelor, preferință, în final, pe ultimul. A doua parte a antologiei, anunțată Dan Condeescu, cu titlul Fiziologia poeziei, a intrat la tipar în decembrie 1987 și va cuprinde patru secțiuni de proză (cea ce în-telegea poetul prin proză) și un ciclu de versuri, «Starea confesiunii». Cum observa Mihai Ungheanu în intervenția sa, este îmbucurător și semnificativ pentru destinul operei lui Nichita Stănescu faptul că generația mai tinără «a preluat» moștenirea sa literară. După această sobră punere în text a sursei ediției Nichita Stănescu, evocările au cădat, pe rând, în mâinile multor cunoscători. Cu osebă, mai mult culoare, Prozașorul (dar și poezia) Iulian Neacșu îi face un memorabil și respectuos portret, construit pe ideea identificării, de la un moment dat, a omului cu opera: «poetul era genial, omul era fermecător».

„Am avut și eu șansa de a-l cunoaște pe Ni-

chita, de a mă bucura de prietenia lui generoasă» — spune poetul Traian T. Coșovei, după care subliniază rolul de eliberator de dogmatisme pe care l-a avut Nichita Stănescu în formarea tinerii generații de poeți și critești. De pozitul de cherestea, «un poem dedicat surzilor dar intensi noastre prieteni!». Un poem pentru Nichita citește și poetul Gheorghe Pituț, pentru ca, apoi, să evocă, din unghiul său de vedere, ultima aniversare, la 50 de ani, a zilei de naștere a poetului și prietenia cu Grigore Hagiu, cel care avea să-l urmeze „dincolo” la alt de scurt timp.

Pe omul Nichita Stănescu, foarte uman, cu vanități și generozități, cu umor, continuă să supărați trecătoare îl etocă scriitorul Mircea Micu, într-o poeticoasă cu un frigid bucluc, scrisă în urmă cu vreo zece ani. Asistența se destinde, dar devine gravă când Mircea Micu citește un turburat poem intitulat „Nichita”. Poetul Ion Iuga își amintește de cele două călătorii cu Nichita în Maramureș, „când tot Maramureșul era cu Nichita și Nichita era cu tot Maramureșul”. Cu unul dintre aceste prilejuri, Nichita Stănescu a ținut, la un liceu, o lecție despre Eminescu. Lecția a fost înregistrată pe bandă de magnetofon și de atunci, în fiecare an, ea este ascultată ca omagiu și împătână. Ion Iuga citește apoi poemul Dăruie-mi înțelesul. „Nichita era un om blind și mingnat, la locul lui și normal” — își începe Fănuș Neagu amintirile despre prietenul său. „Disprețul, enorm prostii, pe care îl scotea din minți asin nepăsare. Area un șel de copil leșit din comun și era, desigur, fascinat ca noi toți. Iubea cel mai mult versul, nu stătea să are geniu și era domn al poeziei. Dacă nu s-ar fi născut poet, nu s-ar fi născut”. „Să nu fim însă, ha-giografi — continuă Fănuș Neagu. Să-i iubim așa cum a fost”. Urmează, în înimitabilul stil „jănușian”, două întreprinderi cu Nichita, una de spital (participă, alături de cei doi, Octav Pănuș Iuga și Theodor Costantin), alta, în Italia, cu Constantin Chișinău, ambele de o haz rezistibil și, totodată, încărcate de o umedă tandrețe.

Această linie pitorească a etocării o urmează pictorul Mihai Băndac, reconstituind, din citen-tura sigură, cu umor copios, impenetrabil de „re-poveștit”, episoade ale prieteniei lor, cu un Ni-

chita de zile mari, respirind o vitalitate debor-dantă.

Acutor Florin Călinescu, de la „Teatrul mic”, citește poemul Inger căzut, dedicat lui Nichita Stănescu, și recită, remarcabil prin simplitatea stilistică, două poeme din volumul Noțari și semne. După aplauze, din sală se auză aplauze care cer să citească versuri dedicate lui Nichita Stănescu. Dar este țirziu și poetul trebuie să-și se să adăunească în pace.

Valentin F. Mihăescu

umbrați cu cioba vopsită
arbitrul aut out out ingina ca un bocet
și parcă peste

măsură de trist îi era chipul
mai oșter vreun tren —
stind pe scaun cu bărbia proptită-n coada
rachetei

apoi vocea :
e timpul
e timpul, domnilor

Florin Călinescu

Călătoria

lui Nichita Stănescu

În gara orașului de provincie sint singurul care
mai oșter vreun tren —
printru valize abandonate, soci aruncați,
pungi de hirtie
singurul care îi pindesc apropierea.

În vechiul aeroport numai eu mai ascult
filifit zadarnic al porumbeilor de sub
streșini.

În stația de metrou, în fața gurilor de apă
sint singur.
Singur pe terenul de tenis amestecat cu zgura
și praful de cretă
și ar fi mult mai bine să vă faceți

Pe această stradă pe care merg
câ nu mă vedeți.
Pe această stradă pe care merg
nu-mi cereți, vă rog,
ziarul vechi pe care îl tin la buzunar.

Pe această stradă pe care merg
nu mă întrebați încă unde e capătul liniei
de tramvai.

Pe această stradă pe care am apucat
cu ochii închiși,
cu capul plecat se merge doar înainte.

Cu sandvișul de la mama, cu mâna de acasă
tăiat în felii
am pornit să caut o veche adresă ;
cu vinul nebut pe masă, cu datorniile
neplătite

am pornit și eu cindva
să trec nul acesta întunecat al iubirii
și al morții.

Cu miinile în buzunare, fără bani, fără acte,
fluierind am plecat ;
inginand un vechi cinteț soldătesc am pornit,
de mult...

Acum merg și zgrii din cind
perebi casole vechi, gardurile stropite
cu motorină —
merg și las în urmă mae cite un semn
de întoarcere —
merg și urlu vechiul cinteț soldătesc
ale cărui cuvinte

demult le-am uitat.

În fata vitrinei cu pălării, prin vitrina
atelierului de bobinat sint singur. Singur în
marele stadion al tăcerii.

În gara de provincie, cu hainele arse de ploa,
hrănit cu un pumn de mărunțiș porumbesc —
sint singurul care mai oșteapă un tren
noapte de noapte.

Traian T. Coșovei

Nepăminteanul

ajuns un obicei să fie evocat Ni-
chita din ultimii ani, cind i se po-
trivea cîta portretul prințului Sa-
lina, desenat de Lampedusa : „Nu
pentru că era gras, era numai înalt și
foarte voinic”. Zicerea vocalelor în răsfaț, im-
prejmuirea cuvintelor cu garduri și adresarea
binecunoscută „bătrîne” au rămas în memo-
ria noastră mai puternice decit celelalte,
care au fost tot ale lui înainte de ultimii săi
ani de viață. Și este firesc să fie așa, pen-
tru că, presimțindu-și sfîrșitul, Nichita s-a
străduit să se înlipărească în tot ceea ce
il înconjură, ființe și obiecte deopotrivă, cu
un talent histicronic ieșit din comun, ca Poet.
Omul conta mai puțin, Omul își rupea
piciorul, dar Poetul își înnegrea gipsul cu
semnături, cu fragmente de declarații în
versuri, cu ciudățenii, prefăcîndu-l într-o
aripă. Sigur, Omul era fermecător, Poetul însă
era genial, și aceasta am scris-o și cind trăia,
fără să întinpin proteste prea hotărîte din
partea lui. Nichita știa că este un Poet genial
și se purta, în ultimii ani, ca atare. Memoriile
pe care le-ar fi putut scrie el despre sine,
sintem noi înșine. Însă, ca orice memorii,
sintem incompleți, uneori părtinitori cu noi
înșine, chiar neadevărați.

Pentru că, dacă este firesc ca tinerii să
și-l amintească pe „bătrînul Nichita” așa
cum l-au văzut și l-au auzit, la fel de firesc
este ca toți cei care l-au cunoscut mai vechi
(și nu mai tinăr, Nichita n-a îmbătrînit nici-
odată, el a murit în Valea Pîngerii) să și-l
amintească, în beneficiul celor care nu l-au
cunoscut, care nu mai cu să-l cunoască
cum era cîntecul Poetului nu știa cît este
de mare, ori, mai bine spus, de irepetabil.

Portretul lui Nichita ar fi astfel mult mai
complex, liniile sale s-ar rotunji mai apăsat
și l-ar explica pe indelețe, chiar dacă aceasta
va părea unora un adevărat furt sentimental.
Un Nichita slab, înalt, cu pletele blonde,
într-un loden lung este, la urma urmei, tot
Nichita, tot Poetul pe care l-am iubit alina
și, mai ales, alțița. Nu se poate supăra ni-
meni, dintre cei care l-au cunoscut mai nou,
pe această veche imagine a lui, care nu este
altceva decit tot o imagine a ingerului, a
ingerului care zbura fără să fie preocupat
încă de aripile lui. Un inger pămintean care
zbura, de dragul dragilor lui prieteni, doar cu
cîțiva pași deasupra lor.

Omul trăia pe atunci mai viu decit Poetul,
avea puterea de a umbra și de a-și căuta
prieteni, ceea ce, mai țirziu, din nenorocire,
nu s-a mai putut întimpla.

Nichita l-a iubit mult pe Nichita de atunci,
Poetul l-a regretat întotdeauna. Astăzi, cind
sărbătorim o vîrstă pe care n-a împlinit-o, să
iubim, prieteni, deopotrivă, Omul și Poetul.

Iulian Neacșu

Dăruie-mi înțelesul

Lui Nichita Stănescu, în memoriam

la-mi eternitatea zilei
și dăruie-mi înțelesul

în fîntina inimii mele
privesc mulțumit
rebel sunt numai cu stelele
mucegăite peste trupul meu
istovit în fața porții

contra păsărilor care-mi ciugulesc carnea
contra aripilor care mă mingie cu spini
și țipă
„ciuguliți această mumie
hrăniți-vă cu acest rob pentru totdeauna
în muțenie”

ochiul meu stredal prin lucruri
și gîndul pe scara de aer

împlinite-s în noapte —
mai multă lumină pentru păsări
pentru oarbele păsări
ingeri nepoftiți
la sărăcia mesei mele

ia-mi nesfîrșirea zilei
în înțelesul ei să-mi regăsesc odihna

Ion Iuga

Nichita

El era frumos
Și nu știa.
El avea suflet
Și-l risipea.
El era inger
Și nu vroia.
El avea aripi
Și nu credea...

Mircea Micu

Inger căzut

Căzusem împreună cu martorii
în capcana stîmțelor crăpături
ale mesei
minjiți cu somn din cap pină-n picioare

trecea prin noi unda nemaivăzută
intensă dureroasă
se făcea :
că Nichita Stănescu arunca mingea-n sus
o pocnea cu sete
s-apoi rinjea spre tribune : adversarul
fîind mort

arbitrul escorial
anunță out out out
Nichita venind pină la virful picioarelor
acelui arbitru

scuturînd capul zise :
a fost în lungul și-n latul liniei
bre

Valentin F. Mihăescu

radu ulmeanu

SONETE

De parcă noi am răsuci pămîntul
în degete, ca fusul, sfîrîind.
Noaple și ziua se privesc cu jînd
precum amaniți ce îi unește cîntul.

Prin univers cu el încet plutim,
ne aruncăm privirile în stele.
O dragoste le-nvie și pe ele
și le rotește, după cum o știm.

Ea ține totu-n candida ei mină
care acum se-nlînde, înfloreste,
precum o răz, peste tot stăpînia.

Cînd se va stringe însă ca un clește,
mileniul va fi o săptămîină,
iar noaptea mare peste noi va crește.

Renasc în noi tăcute geometrii,
odată cu iubirea. Și sîrutul
nu este casa, masa, asternutul
și spiritul acestei poezii.

Sintem ca flăcăurile-arsind în vînturi.
Raze pornesc din noi, parcă am fi
aștri solari, făcînd noaple și zi.
Vedem adînc și izbucnim în cînturi.

Vin adieri fierbinți din paradis.
Am traversat infern și purgatoriu
cu tot ce nu mai poate fi descris.

Pe al speranței noastre promontorii,
ne răsutăm din carne drept în vis
cu-o strălucire mată de ivoari.

Ma sint trei pași în lumea răsturnată
dintre ogîzini, timpane. Ca un cor

de vaci egale-a răbufnit, izvor,
mînunchi de raze, floare, spic, deodată.

Din limpezimea lumii, pas cu pas
urcăm, iubita, treaptă după treaptă.
Acolo sus e tot ce ne oșteapă.
Jos, tot ce-n urma noastră a rămas.

E lumea cîntecul acesta-adînc
pe care-l auzim fără oprire,
este iradierea ce o plîng

astrelor aruncate-n răsărire,
scăpînd de la al zeilor oblic
peste cei vii și peste cîntirile.

Se-închide cartea. Inima tresolă
sub freamătul acestei grele pagini.
Cuvîntul grav ne smulge din imagini
în umbra nesfîrșită și înaltă.

Răsună cheia-n poarta de aromă
care-mi incuie sufletul aici.
Nu-i bucurie, nu-i tristete, nici
măcar sîrut, ce-n vreme se destramă.

Râmii cu bine, scumpe cititor.
Din cer cad greu, ca visele pe apă,
raze dintr-al lumii izvor

ce ochii orbi și sumbri mi-i adapă
Și, din impactul nostru trecător,
gîndul enorm spre veșnicie scapă.

Deschizi în mine ochiul tău adînc,
iubita mea. Nu voi putea nici plînge.
Mă umpli de durere și de sînge.
La mine nu mai pot să mă restrîng.

O viață dublă port în trup, ca vița
de vie altoită. Nobil soi

mă face-n vîntul morții să mă-ndoi.
Sint fruntea și, acoperînd-o-nct, șuvița.

Sint vinul, dar și-acela care-l bea
și, totodată, sint beția sfîntă
ce năruie a lumii cercevea

și-adînc vederea-n coastă o împlintă
la cel care de sînge sîroia,
să-l bem cu sete, limpede, la nuntă.

Nebun sint să îi chem acum pe morți
precum Ulise-n Hades, cu o oacie
jertfită. Vine-a duhurilor ploaie
și se deschid în venci închise porți.

Afară mi-am lăsat orice speranță,
să nu le tulbur resemnarea grea.
Nici o lumină n-am în ochi. O stea
m-oșteapă dincolo, precum o zdreanță.

Voi, ce flămînzii mei sînteți toți de sînge,
de aburilor enorm ce urcă-n vînt.
Mila de voi, postumilor, mă frînge.

Dacă știam, vă aduceam pămînt,
să-l presarați pe rîni și pe meninge.
Dar ați fi izbucnit atunci în cînt.

Se năruie din mine tot ce-am scris.
Eu nici nu scriu, ci potopesc neantul
cu-o arădă gîlîind de sînge, vis,
ce suferînd din plin își ia calmantul.

Vorbesc precum profetii, scuturat
de-un tremur ca tectonice seisme,
înălțur maxime și aforisme,
bătut de ploa, de vijelii lătrănt.

Sint în contact direct cu-un mare zeu
ce-mi dă cuvînt precum lui Moise dat-a,
cel bilbit. Nici nu mai știu ce-s eu,

un brad de Anul Nou ce arde gata,
munții împodobindu-i, sau un greu
cuvînt ce-adeuce-acum răsplată.

în versurile lui Radu Ulmeanu o anume deta-
șare ironică, capabilă să diminueze benefic re-
torismul.

Fănuș Neagu vorbește, la început, despre
atmosfera de cenaclu, despre care crede că
trebuie să fie destinată, deloc scoroasă și „cu
ștaț”. Opiniile trebuie să fie oneste și in-
tr-un fel sau altul, tranșante. Iată : „Că Radu
Ulmeanu e poet, nu e nici o îndoială”.

Pentru Pan Izverna, Radu Ulmeanu este un
poet profund, care a provocat, firesc, tensiuni
în receptare. Ceea ce ne propune el acum este
o stare de jubilație lirică, alta decît inspirația
de altădată, dar perfect adecvată sonetului. So-
netul este o poezie specială, care ar trebui dis-
cutată de specialiști.

Mircea Micu ridică mînașă și observă schim-
barea totală a registrului liric. A. I. Zănescu
ridică și el mînașă : „Sonetul este, în
primul rînd, o metaforă și, din acest punct
de vedere, putem spune că am ascultat o
autentică și distinctă voce (cu unele ecour
din Voiculescu) care se exprimă prin sonet”.

Cei doi poeți au reușit însă să-l convingă în-
tegral pe Gheorghe Pituț, care îi găsește superbii.
În încheiere, Mihai Ungheanu declară că,
după atîtea ore de cenaclu (patru) și în fata
diversității opiniilor, concluziile sînt imposibile.
Se poate spune însă că, dincolo de unele deca-
laje, prin chiar numărul mare de vîreri expri-
mate, poezia lui Ion Vădan și Radu Ulmeanu
s-a dovedit demnă de sărbătorirea lui Nichita
Stănescu.

V. F. M.

ion vădan

Zile de toamnă...

Zile de toamnă —
baloturi mari de frunze de tutun
amintirile despre sutul natal au rămas în
urmă

sîniile putrezesc sub cail de zinc
vinovația de a nu vorbi la timp despre toate
acestea

încercuiește inima cu viespi

descopăr o rezistență înverșunată
un nimb al tristezii
pe drumul de pămînt un țărăn și un ploș
dialogînd despre stelele compromise

oh cinismul de a distruge rîzînd
iarba magnetică se retrage pe marmintele
vechi

rușinată de insistența betonului
clopote singure rătăcesc prin cer
lovindu-se de păsări oarbe

să nu ne mințim fraților
se rupe ceva în noi
indefinit
cu fiecare clipă vămîind rînille

casa părintească nu mai există
numai gardul de lemn delimitînd bălăriile
cîinele bătrîn înrăit în solitudine
zeu decrepit peste toate acestea
ironie a memoriei
ruinate...

nori de miresme
bintuie casa mea
ocrotită de spiritul zeilor
se luminează amintirile vechi
cîndva eram tinăr și puternic
miinile mele țineau făcii
gura mea cînta imnul

oh prea repede s-au încheiat socoteliile
poate că eu sint cel care a trișat
frica a îmbătrîni odată cu mine
elegia este odaia mea de lucru

se perpetuează un ritm lenevos
în fosnetul cămii în durere
o tainică așezare a exaltărilor
în viața de a trăi mai departe

cum numai scriind produc suferință
cum numai scriind crește muntele
cum numai scriind se epuizează teama de
moarte
cum numai scriind îmblimzim blestemele
văgăunilor nopții

pe litere să fosnească trestia
pe ele să se așeze pulberile stelelor
polenul florii de colț...

Nu reveni —
umbra cîinelui crește pe rînille mele
dovezile sint mai pregnante decit orînd
mierla sectionează noaptea în părți egale
însirînd amintirile tufa de măcieș

Nu reveni —
cineva selecționează nașterea noastră în
Univers

sint singur călînd pe erorile zilnice
părul tău curge prin gura mea roșie
amară este miera oximoronului
absența tă lărgeste cercurile apei

Nu reveni
căpturesc spațiul cu sentimentul morții
calc descult prin iarba magnetică înrouată
miinile ard în frunzuliș alunului
alerg prin ușa deschisă a peisajului galben —
interdicția scutură viermii peste sunete

Nu reveni —
pe șira spinării mele crește fulgerul
sarpele nou al Edenului
numai cenusă umple armurile vechi
siamezi în moartea cuprînzătoare
ne desprîndim din forța oarbă-a materiei
fugînd undeva în emulsiile luminii...

picură lumina din frunze
arde măcieșul pe cîmp
miresmele cutreieră nopțile
dislocînd pietrele

noi trasee de aripi
lunecă pe ferestre
bucurînd cîna
și miinile

numai părinții
suspînă în somn
înășurați
în iedera vineției

singurătatea lor
comprîm distanțele dintre fii
întorcîndu-i acasă —
în poemul acesta

cum toate în urmă rămîn
toamna alunecă în peisaj
piramide galbene de porumb
domină turnul de apă

spini de aur sub tălpi
singele jertfei vorbeste :
moartă
doar limba mai spune ceva...

crește floarea soarelui în oăile abandonate
vegetația umilește amintirile
casa părintească se ruinează încet
pozele de familie au îngalbenit în torpoarea
coclelii

vai unde sînteți voi zile de sărbători
cu îmbelșugatele mese sub porticuri
de viață de vie
mama fericită adunîndu-ne-n cîntecul ei

și busuiocul împingîndu-și miresmele peste tot
poza celestă zodia bună ofrande zeilor
curăzîndu-ne spiritul singele tinerețe

ori somnul amiezilor în podul cu fin
tomuri de elegii și imnuri
trăite latent

mocnite nenorociri seara la cîna întunecată
hotărîrile implacabile
pedepsele fortificînd destinul
oh viața ca un lanț de sentințe

aerul acum e stricat de putrefacția lentă
a lucrurilor
atît de repede a durat bucuria familiei —
vînturare de semînțe infurata

— lăsați-mă să îmi aud plînsul
să mă împotrivesc decăderii cum pot
să nu mă las copleșit de tristețea vicleană
să mă întorc în Familie
mai puternic
adunînd greseliile în vizuina mea
despre lume și viață...

Duminăreco

Poem pentru Patrie

Curg ghețurile rupte și zăpoarele sporesc.

Tata în fluviu pină la git,
Mama în sloluri pină la umerii dalbi,
Salvind legănaul pruncului cu canoai,
Plugul, rarița, roțile Carului Mare,
Și numele nostru, rotundul, de la inec.

Vin zăpoare călări,
Slolul are colț și valul are copite.

Tata în fluviu pină la git,
Maica în ghețuri pină la umerii dalbi,
Salvind șapte bivoli unicorni,
Șapte voci uniceorne,
Șapte armăsari ca pana corbului,
Șapte șerpi de casă,
Șapte căței de piatră
Și din toate celelalte dobitoace cite

șapte,
Șase pentru inmulțire
Și una — merindă, din fiecare,
Salvate din zăpoare, de la inec.

Bate soarele și zăpoarele încă se topesc.

Tata în fluviu pină la git,
Maica în ghețuri pină la umerii dalbi,
Salvind Putna și Voronețul,
Curtea de Argeș și Tismana,
Cozia și Rimeții, salvate din flăcări,

din zăpoare,
de la inec.
Sloluri se-nghesuie, se ciocnesc,
Zurui singele ca dintr-o armată cu scuturi.

Tata în fluviu pină la git,
Maica în ghețuri pină la umerii dalbi,
Salvind Miorița și zborul lui Manole,
Învățăturile lui Neagoe,
Codicele limbii române,
Și Pălia de la Orăștie, salvate din zăpoare,
de la inec.

Tata în fluviu pină la git,
Maica în ghețuri pină la umerii dalbi,
Sloluri tăindu-și glezna ca smaltul,
Lovind pintecul rotund ca o țară,
Pintecul în care țipă să mă nasc.

N. Grigore Mărășanu

Mihail Gavrilăscu: „Primăvară”

Insula Mare a Brăilei

Cerul pluteste deschis. Se amestecă laocom cu toate rânșurile și satură privăriturile ascunzăturile. Apoi, vinsele prădate, obiceiurile și tăcerea, cîncele dezgropate.

Răchita adie un soare fără cearcăne, glezna sălcilor, sticla cu vin, brumătă, de la groapă. S-au topit în alte patimi zăpada mistreților, zăpada miilor, zăpada lupilor, zăpada hoților de cal. În Insula Mică a Insulei Mari a Brăilei, pelicanul, lișița, lebăda, albina, fluturele. În așteptarea apelor ce-or primumeni în bălți așternute peștilor. Primăvara a incolțit, a incolțit.

Să te culc pe-un braț de iarbă,
Iarbă să te soarbă,
Și să-ți fac pridvor
Din cercei de alior...

Fluviul e negru, amestecat. În lîngura cîrionțului, Iancu, de la Pontonul Mărașului, începe să aleagă obiectul. Arzînd în păcură, Neagră-i mă, apa, poate vine valul și-o spală. Cîinci cîinci de cinci rase, din aceeași mamă. A incolțit și în ei primăvara, se bat pe un ghibor.

Apostol și Munteanu dezleagă o barcă, o împing în deal. Au oțzime lungi, o dămigeană cu vin și dimiți albi. Trag de rame. Trag de cer cu ochii. Apostol e sofer pe mașina Salvării dispensarului din Mărașu. Ar trebui să fie îngindurat, mereu pesimist. Dar nu e. Deși la zeci de kilometri de spitalele Brăilei, rămîne adesea singur doar cu bolnavii săi. Și o scoate la capăt.

Si-aprinde o țigară, zimbeste, zice: „Cînd eram copil, aveam casa unde stivele alea de lemne. Venea apa pină la cocina porcilor și alde bunici săpase o groapă largă, nu prea adîncă. Împrejmuisse locul cu gard și vărsa în apa aia somotei la un kil, doi metri.” „Și?” „Și ce?” „Somnii aia?” „Păi ce să mă fie? Creșteau în țărul ăla. Și cînd săreau de cîncezii de kilie, bătrînul îi băga în lanțuri. Atunci veneam eu și-l înțăritam, scormonindu-i un băț băgat printre sîpi. Bătrînul se supăra și mă amenința că mă aruncă între ei. Cîteva zile mă poteam, dar apoi iarăși îi împungeam. Nu le plăcea și împrorau apa de la Iancu, groapă. Munteanu zice: „Erai al dracului de mic”. „Nu, dar mă ghindeam la ei, să facă mișcare, nu mă pînă, prea multă grăsimă. Îi tăiam cînd atingeau suta. Mai vîndeam, mai mînceam, făcea bătrînu un batog!”

Da, somnii aia în lanțuri! Barca se înfiorea sub un vînt mic venit dinspre Măgureni, de babăci se lîpea și se dezlepea apa... Munteanu zice: „Voi îi tîneți să-i tăietii. Hapsini! Am crescut și eu unul, vreo doi ani. I-am găsim cu mina, căutam raci. Ne-am uitat unul la altul și-am zis să-l țîn. I-am dat o gaură în buză și l-am legat cu o ață. Am însemnat locul, l-am prapionit de o rădăcină. Îmi mîncea al dracului numai din palmă, tot ce era mai bun, broaște, lipitori, sobolanii pe care-i cumpăram de la silozul de la Tăcuș. Ne împrîmînteam așa de tare c-a-junsem să-mi țîn în gușa lui rimele. Cînd mă duceam la pescuit, îl strigam, el căsca gura și-mi luam rime proaspete. După vreo doi ani, însă, a dispărut. Nu mai vîndeam, lăncu îmi spunea că vede, vreo trei seară, apărînd o lighioană de somn de vreo trei metri din țircoale. Cred că își caută locul.”

Apostol a sărit în apă, a tras barca în mal. Satul Nedociu. Arce o singură casă. Lucrul acesta poate înnebuni pe oricine. Nu și pe stăpînii casei, nea Vasile și soția, Maria. Apostol și Munteanu au venit să discute ceva despre niște oi. Discuță. O felie de caș, ceapă verde, mămăligă, vin ros din damigeană. Un mic înținat, băgat în vatra din curte.

Apar: Pană, Grigore, Pășărică. Își scot căciulele, se așază, rup din mămăligă. Vin de pe bălți unde-au făcut lăcașuri pentru scoarțele lor fătate.

Mircea Cavadia

Continuare în pag. a 6-a

Bărăgan — cîmpie a soarelui și a literaturii

Mai mult decît inspirată ideea profesorului brăilean Ioan Munteanu de a publica o antologie intitulată „Bărăgan — cîmpie a soarelui” (Editura Albatros, 1987). Trebuie precizat că volumul umple un gol în literatura română contemporană, deoarece „Antologia Bărăganului. Literatură Folklor” publicată de C. Fierascu și Gh. Neagu în 1935 la Tipografia Modernă, Călărași, a devenit rară prin tiraj și insuficientă prin sumar. Se cuvine să evidențiem motivele pentru care antologia n: se pare actuală. În primul rînd ea subliniază personalitatea literară a unui spațiu geografic pină nu demult ignorat, ce s-a afirmat plener în anii socialismului — în ultimele decenii. Bărăganul a fost conectat plener și profund la spiritualitatea românească — și care, prin citiva scriitori, a căpătat dimensiunile și semnificațiile unui spațiu literar de cea mai aleasă valoare.

Deoarece considerăm că afirmația lui Eugen Simion „în secolul al XX-lea proza românească s-a deplasat de la munte la cîmpie” („Sfidarea retoricii”, p. 361) numeste o evidență, susținem că în spațiul literar românesc literatura Bărăganului are ceva din individualitatea pe care o au pe alte meleaguri literare pampel, a stepii sau a suniului. Si nu în ultimul rînd cartea este actuală prin pledoaria pentru verosimilitatea unui concept literar în plină ofensivă: noua geografie literară.

Ioan Munteanu oferă cititorilor o carte de peste 300 de pagini (dublu față de antologia Fierascu-Neagu) structurată în opt capitole în care sînt cuprinse în ordine strict cronologică texte alese după criterii estetice sigure. Cum era și firesc, cartea se deschide cu un studiu introductiv format din din două capitole: „Mic exergu enciclopedic” și „Receptarea Bărăganului în literatură”. În prima parte autorul deli-

mitează geografic zona Bărăganului, face observații științifice asupra climatului, geografiei, geologiei, istoriei locurilor. Istoria localităților este explicată amănunțit, pe etape istorice, cu argumente de necontestat. O mică demonstrație de erudicție și spirit critic este explicatia dată cuvîntului „Bărăgan”. Paginile sînt deosebit de interesante. În spatele fiecărei informații se simt lecturi profunde.

Partea a doua a studiului introductiv este un interesant text de istorie literară în care autorul nuantază ideile și își justifică din punct de vedere literar antologia. Bărăganul este văzut, în contextul receptării cîmpiei, ca „un spațiu matrice al unei sensibilități umane”: „aici oamenii, crescuți pe fondul aspru și liber al cîmpiei, unde lucraea pămîntului era, pină mai ieri, forma fundamentală a existenței. Au dat naștere unei civilizații a cîmpiei, (...) unei literaturi modelate stilistic de aroma pămîntului roditor, de aerul aspru al uriasii roditor. De aerul de într-o viziune unitară tioul uman plămădit de aceste locuri. Din pagini se poate scoate un interesant „portret robotic” al oamenilor acestor locuri sînt „enerfici și luti, croști pe mînașter acestor locuri, cu gesturi aspre și voce puternică”. Ei au „fantezie bogată”, „temperament viu”, „frenetie senzorială”.

Prin citiva observații de istorie literară, Ioan Munteanu dovedește rafinament în intuițiile critice. Să exemplificăm. Prin Sima Baltag (personajul principal al unei nuvele omonime de C. Sandu-Aldea) descoperim fiorul glasului pămîntului înainte de Liviu Rebreanu sau „peisajul (din „Clujului Bărăganului”, de Panait Istrati) ne introduce într-un teritoriu aspru și fabulos, a cărui lipsă de idilism deschide calea literaturii sudului în spațiul românesc”.

Tot aici autorul încearcă să explice etimologic cuvîntul „cojan” (cuvînt pe nedrept ocultat de dictionarele noastre) prin „coj”, omul care trăiește pe Bărăgan. Ni se propune ca minimum cuvîntul slav „koja” pe care îl traduce „oile”, „desemnînd poate fațes-ul ars de vînt și soare, miințele bătorite și faldile crăpate”. Etimologia propusă ni se pare discutabilă cită vreme din slavul „koja” avem în românește „coșă”. Mai degrabă de aici se poate porni pentru explicatie, dacă nu cumva poate intra în discuție și bulgărescul „kocean”, existent și în limba română cu același sens.

O primă seceventă a cărții se intitulă „La cîmpie, la cîmpie” și cuprinde creație orale culese în timpul vechi, începînd cu cele culese de la lezardarul lăutar Petrea Crețu Solcan pină la In-

C. Viorel

Continuare în pag. a 6-a

Aprilie

O noapte vegetală
Apăsată pe zid
Ca un afiș.

O noapte respirînd trufăș

Cînd astrele au colți de lup
Pentru carnea omului.

O noapte lacomă
În care fluviul se soarbe

pe sine
Cu sufletul rătăcit
În singurătate.

Gheorghe Lupășcu

Tinărul

Tinărul ce stă pe scara noastră, la parter

trebuie pedesit domnilor, ar fi
îngrozitor să rămîna așa
(cum om alflat că scrie și poezii)
pedesitiți, e vinovat
ce dacă stătea prin colțuri stingher
poate nu știți c-avea un copac
ascuns și-o bucată masivă de cer
poate nu știți că săpase-n podea
o groapă mare pentru rădăcină
și că fura în fiecare zi
vîntu copacului lui, cite-un braț
întreg de lumină
și ce dacă e foarte tînăr
nu uitați că mereu se-ascunde
c-avea o pasăre ce cînta numai
noaptea
de teamă să nu-l surprindă cineva.

Diana Bolcu

C. I. Zidari

LUMINĂ DE PRIMĂVARĂ

Am fost, săptămîna trecută, la Piatra Fetei. Acest copil tîrziu al Bății Brăilei, căruia topograful au uitat să-i facă acte în regulă la notariatul Naturii, pornește de vizavi de Brăila, mai sus de plaja Trei Papuci. Acolo, zice-se, în zilele cînd mai trăia Terente, doi îndrăgostiți s-au legat unul de altul cu funie de năvod, aruncîndu-se apoi sub mal, unde apa se ducea pină la 38 de metri, cea mai mare adîncime din mîntele de Dunăre brăileană. Au făcut-o din dragoste pentru că părinții nu-i vroiau: erau îmbrăcați, pentru că decența nu apucase să-i părăsească, și n-au mai teșit, zvonul despre plecarea lor fiind trei sandale, trei papuci aruncați de fluviu pe mal. Și, de atunci s-a născut numele plajei, locul de unde începe să se desfacă, în sus, între Dunărea Veche și drumul Mîntulei, hîndănd frumos vreo cîțiva kilometri, Piatra Fetei.

Are o legendă a sa și această Băltă cu nume desprins din materia apropiată a celor mai vechi munți din România, legendă care amintește de Mica Sirenă din Copenhaga: o fată de pescar și-o fi așteptat mult timp, zadarnic, iubitul plecat pe Dunăre, dar apa fusese, atunci pentru el, un drum fără întoarcere. Nu mai văzusem Piatra Fetei din toamnă. Cînd am revenit, soarele trăia zgîrit, abia supraviețuiea după urgia unor hobe întîrziate, și parca amînîta să compromită mărul nupțial hărăzit pentru bătăia peștilor. Dar vremea și-a revenit din buimăceală și, după ce și-a pus în cap cenușa regretelor, ne-a potopit cu o lumină de martie, inegalabilă, cred, pe pămînt.

Privind Piatra Fetei, unde sălcile bîrtine tac apei rețerenge de pe maluri și grinduri, iar păsările pleacă la promenadă prin stuțărișuri cu gușile dol-dora, unde poți vedea (pentru că am văzut!) cum pescarii își umplu în cîteva ore juveinicile (și nu doar grindurile) cu roșioară, bibani, iar uneori cu știici de un cot, mi-am zis că minunea aceasta de Băltă nu-i mai prejos decît Delta, ba poate-i chiar o Delta a Dunării Vechi, care se varsă la Ghecet în marea fluviu.

Acum, la Piatra Fetei, lumina de primăvară este ocolitoare și se strecoară printre sălcii, odhîndu-se în covoarele apei cuprînsă de presimțirea nupțiilor ce vor veni. După-amiază, mai ales, se apleacă spre Brăila, mînguindu-i legendele cu umbre de aripi. Dinspre Măcin, coboară lipovenii în lotcie obosite de poveri. Cînd se dau peste cap coșurile la cherhanaua cantonului, lumina se fărdează cu aur, oprindu-se în solzi. Apoi, se ascunde în noapte. Pină miine...

C. I. Zidari

CETATEA EXCAVATORULUI ROMÂNESC

Cetate de scaun a excavatorului românesc, sprijinită cu o tîmplă pe Dunăre, la cealaltă unduindu-i bogate lanuri de griu, Brăila contemporană este, asemenea altor orașe ale țării, un mare gantier din care se infiripă, cu fiecare zi ce trece, o personalitate urbanistică modernă. Se construiește mult, se gîndește mult la viitor. Dar din acest viitor nu lipsește trecutul. Pentru că a trăi numai cu fața spre miine, împrameabil la ecurile timpului care te-a adus pe lume, ar fi cum ai încerca să zbori cu o singură aripă.

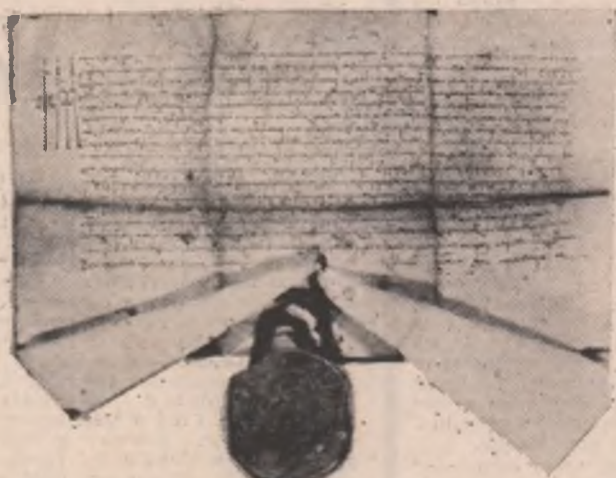
Istoria se păstrează în documente, în memorii, se reconstituie în muzee, dar ea se citește nu mai puțin (trebuie doar să nu-ți uiți alfabetul) în ansamblul strădăni pe care nu-l părăsește decît alungată de reconstrucții grabite, de nestîrșită sau indiferență.

Nu trebuie să fii constructor pentru a ști că este mai ușor să ridici din temelie un nou edificiu, decît să restaurezi unul vechi. Mai ales cînd restaurarea presupune consolidare. Dar dacă rezultatul acestui efort este renășterea unor valori emblematiche, prețurile sînt a fi plătit. S-au încumetat, deci, brăilenii la înfăptuirea proiectului de restaurare arhitectonică, operă de proporții, purtînd girul celei mai înalte autorități de stat.

Rodica Oană

Continuare în pag. a 6-a

GRAIUL DOCUMENTELOR

Un act original de la Bogdan al III-lea (1504-1517), fiul lui Ștefan cel Mare, este fără îndoială un nou izvor captivat pentru istorici și totodată un element adăugat patrimoniului cultural național. Curiozitatea a doi elevi — Demetriade Mihai și Popescu Adrian, de la Școala generală nr. 7 din Brăila — l-au scos la iveală într-un moment în care, volumul documentelor moldovenești de după Ștefan cel Mare, re-publicate în mod critic de prestigioasă serie „Documenta Romaniae Historica”, se află în pregătire.

Bogdan al III-lea, aflat la Hirliu, la 1 iulie 1505 „întărește lui Mircea, Marusca și Grigorea, copiii lui Petre Ezeranu, „satul Hălmegești pe Tutova, unde a fost Hălmaș, sub cetate”, cum-

părat de la Jora, fiul lui Jurj Răspopa, pentru 50 de zloți tătărești.

Primul proprietar cunoscut al satului Hălmegești a fost un oarecare popa Iuga. El l-a dobîndit de la Alexandru cel Bun „pentru dreptă slujbă”, împreună cu satul Lăești, tot pe Tutova, așa cum ne-o spune actul de întărire din 24 aprilie 1434 de la Ștefan voievod.

În 1455, sub Petru Aron, unui Petru comis, după părerea noastră membru al divanului domnesc în acel moment, îi sînt întărite o serie de sate pe Tutova anume: Grădești, Făuroane, Stănițești și Hălmegești „sub Cetățea” pe care le-a cumpărat de la Mihail logofăt pentru 80 de zloți. Asadar, Mihail logofăt este cel de-al doilea stăpîn pe

care-l cunoaștem pentru Hălmegești, căruia îi urmează Petru comisul.

Cît îl va fi stăpînit acesta nu știm. Afliăm din documentul publicat de noi pentru prima dată („Istros” V, Bulnetul Muzeului Brăilei, sub tipar) că între timp satul Hălmegești intrase în posesia lui Jora, fiul lui Jurj Răspopa, care-l vindea acum (1 iulie 1505) lui Mircea Ezeranu, fiocul lui Petre Ezeranu, și surorilor sale.

Ajunși în acest punct trebuie să remarcăm însă un fapt care ni se pare de neîgăduit, anume că Petre comisul nu poate fi același personaj cu Petre Eze-

Ionel Căndea

Continuare în pag. a 8-a

Amurg

Al vorbeii tale ceasul nins
îmi mută zările sub zale
că stau la șolul tău întins
pe lungi povești orientale

Și dulci Brăile zugrăvind
amurguri palide și line,
un bărăgan de grîne-oud
în foșnet larg de Chiraline

Mihail Crama

Cărările amintirii

MARIA FILOTTI

Maria Filotti n-a fost numai o mare actriță, ci și o personalitate puternică — supradimensionată de o constantă energie.

Nu cunosc dificultățile începuturilor ei.

Teatrul, mai cu seamă în acea vreme, înseră o adevărată junglă în care cu cit aveai mai mult talent cu atît erai mai lovit, fie chiar și de regisori: ceea ce era absurd, intrucit lor le revenea importanta sarcină de a descoperi și promova talentele.

Dar talentul care, fatalmente, se împrinde pină în cele din urmă, era umbrit și — desori — contestat de corul invidioșilor, capabili de orice.

Feseme că dificultățile de care s-a lovit au învățat-o să se apere cu strănicie. Și, acum, după atîtea lupte, cele mai multe victorioase, rămăsese cu obiceiul de a se apăra, chiar și atunci cînd nu era nevoie.

Sanda Diamantescu

Continuare în pag. a 7-a

ION MUSTAȚĂ

Așteaptă-mă

Așteaptă-mă astăzi — așteaptă-mă mâine, așteaptă-mă întotdeauna ca pe un spirit bun așteaptă-mă cu piine proaspătă și caldă, cu vin și tutun, căci, negreșit, voi veni.

In noaptea aceea cocosul va cînta răgușit, chemînd lîngă noi trecutul ca o umbră, pe care-l vom fuma în albastre rîcoale, și zorii nu vor veni pînă nu voi încălzi așternutul cu pîrul tău negru și moale.

Bucuria

Bucuria nu se face pădure, și păsări care cîntă înalt, și cuvinte calde sau dure și-un pămînt cum nu este altul.

Bucuria mi se face cîmpie, iar cei ce o poartă cămășă Statonic de-a pururi sî fie Cu dragostea lor pătimașă —

CONST. MENAGACHE

Vis înlăuntru de piatră

Că stau și te văd trecîndă prin intelesuri ca o lumină la pîndă că mă adun ciob cu ciob reconstituînd noaptea altui rob, că îmi vine să urlu ca o fiară săgetată stîngaci cînd își întîlnește gheara pe un verb ca pe un trăgaci.

O, arma aceasta atît de rugînită îmi dezgolește somnul cu o ispită.

Țipăt de piatră

Ca piatră, ce piatră mai e și aceasta? — strigam cu genunchiul orbit pe cînd aerul cu un crin în mîna mîi pîndea din frigul golit. Se făcuse a joi și a fructe coapte cînd somnul prin mine umblînd călca pe intelesuri, pe amfore sparte ca pe o mare verticală prin toți porii vîind.

MIA CUȚITARU

Poetul

Poetii așteaptă la colt de cuvînt răbdători ca pistriule primăvara îi întucesc doar un punct-legămînt pe acoperișul înalt un lup sfîșie seara

poetul ar putea să fie un lup dacă singele lui n-ar naște meru miel și ca arterele deschise smulse din trup n-ar ciguli tîcerea ca pasărea bobul de mei

și dacă n-ar fi caii silabe de fîrînd iarba grădinar cu pumnii-nfipti pînă-n întindul-i de la tăcere la cîntec arîndu-i cu o moarte mai aproape de furtună

dacă din constelații n-ar cădea plozi peste veascurile lui de amînții și dacă n-ar trece din nenoroc în nenoroc el și uimirea uniți ca doi miri

Ucideți-l de cite ori îl vedeți cu propria lui iubire și mielă se va-norocie jubind mai mult ca oricînd frunzele negre-ale miinii pe alba filă

Fintini și ființe

Pădurile au căzut în genunchi, zarea o-nînd ca pe-o rufă spălătă. Spicele ploii se string în mărunchi. O frunză se roagă, o cărăuie iartă.

Tăcerea sare din piatră în piatră. Zăvoarele cîmpilor se deschid, Un os de ecou lustruit mă așteaptă în sîmbra orei cu zimbat perfid.

Ochiul e mare cît turma de miei. Florile plîng jertfite-n sămînță. Abtea galopuri uitate pe sei l' Fintinile trec din ființă-n ființă.

ADELINA POP

Chipul uitat

in oglinda de casă, femeia frumoasă, de parcă n-ar fi trece de pragul sfîntit de copii cu fruntea-n abisul tălpii divine chip fără tine în trup vitror la plus de imperiu atotdrădător iures greoi aproape tăcînd mereu ea, mereu ea modul tolerat spre aceeași oglindă din voi

IACOB VOICHIȚONIU

Zăpezi

Era înaltă — certitudinile mele abia îi ajungeau la genunchi Se clatină tăcerea pe picioare Sare cerul gurii mele jîinduînd lubito țî-ai uitat din întimplare Zăpeziile în margine de gînd

Răcoarea lor în clipe interzise

În mine își revendică statură Și gustul sărbătorilor promise Mă cere în imperiile lui

Nesomnul meu rămine tot așa

Cu usile trînte de perete Și trece noaptea prin absența ta Umplîndu-și toate cupele cu sete.

Niciodată, niciodată...

CORNELIU IFRIM

apă cît un trunchi gros de salcie bătrînă. Și a dispărut în adînc. S-a dus, mi-am spus, pentru că deasupra începuse să apară bulboane, ca și cum cineva înghitea apa a înec. De în gînd mi-eram gîndul că Ermalal spusese că abia la cîntatul din zori al cocosilor va pleca, ne spusese chiar el, care nu mințea niciodată.

Cînd nu-mi terminasem cu totul gîndul, Ermalal își arătă snopul bărbii la o lungime de lotcă de noi. Se agăță de-o rădăcină și, ajungînd pe mal, începu să-și plînsese trupul peste tot cu un mînușchi de nufăr. Parcă voia să-și crape pielea și-l era necaz că singele nu țîșnește. „Să-mi căzesc păcatele! Să-mi căzesc păcatele!” repeta în șir, ca pe-o rugăcune. Știi cum arăta Ermalal? Zău, n-ai cum ști, că n-ai văzut. Nici eu, cînd sînt de plin de ani, așa ceva n-am văzut decît o dată, atunci. Doar capul și brațele îl erau cum le știam noi dinainte. Vera și în rest, vreau să spun trupul, ce să-ți mai povestesc, n-am să fiu crezut... Era trup de lup tinăr, gata de-nperiere. Și doar cînd pornise pe nouăzeci și doi de ani! Parcă se spîriașe și timpul de el și nu putea să-l îngenuncheze...

Grafică de M. Govriescu

— Cînd te văd pe tine, Laris, la gîtzezi, l-am întrerupt, parcă te-aș crede. Și o spuneam din toată inima.

— Eu lăsa ca o miță pe lîngă el. Nu te-arăta s-mi da crezare, că nici eu n-aș fi crezut dacă n-aș fi văzut. Ermalal ș-a pus străie curate, albe, pe care le-a scos păturite dintr-o ladă de la cherhana, apoi și-a turnat o cană-ochi cu votcă, a presărat deasupra semințe uscate de ardei, ș-a gîguit-o rar. Noi, în jurul său, așteptam înțepeniți. Focul se stînese, borșul rămăsese neatin, iar lapții se stîleşteră pe scîndură. Cînd sere Veriga întinerul începuse să pîlescă și se auzise, ca o jelanie, țîpătul din zori al cocosilor, Ermalal ș-a dat, așa cum spusese. Ș-a-nînt pe mal, ș-acolo a-nțepenit. Uitasem să spun că mai înainte ne-a-nbrățîșat pe toți, a rămas-bun.

— Și cum crezi tu, Laris, c-a reușit să se ducă așa, dîndu-și poruncă, și de ce? E ciudat...

— De necaz și de rusinea pe care nu putea s-o mai poarte prin bălți și printre ai lui, adică ai noștri, lipovenii, care spuneau că după ce va muri îl vor înmormînta ca pe-un împărat, și-l vor zugrăvi în pronoas, în străie ca ale sfîinților... Eeei... simțise umilîntă mare Ermalal în ziua de dinaintea plecării sale. De dinaintea, cam la vremea cînd începe să se svînte roua în baltă. Lipovenii dispre partea Măcinului veniseră pe Canalul Filipoiu și scoată năvoadele și, fiindcă năvoadele fuseseră pline, după datină, cînd ș-a terminat de rostuit peștele după neamul și mărîmii, ș-a-n-cins-o tragere.

Da' dumneața n-ai cunoștință ce-i ala o „tragere”. E un obicei al pescarilor, de-ncearcă a putea. În mijlocul apei, pe canal, se lasă o barcă îndesată cu pește, prînsă la capete cu ete-o funie lungă. Și, de pe fiecare mal se propște pe picioare ete unul și-ncepe să tragă. Ei, asta-i tragerea: cîl care dovedește ș-apropie barca pînă ce se-nfige cu botu-n malul dinspre el, a cîstîg, iar barca, cu pește și scule cu tot, ale lui rămîni.

Atunci, în dimineața aceea, pe Ermalal îl chemase la tragere unul din feciorii lui Slavic din Cataloi, Senca și era numele. Avea cam la jumătate din anul lui Ermalal, și-și arătase de multe ori țîra la tragere, iar oamenii spuneau că după ce-o fi ș-o fi să moară Ermalal, care parcă îl utase moartea, el și va lua locul deasupra lipovenilor, ceea

ce ș-a și-nîmplat. Și-au început... Se-ntrunse funiile și zbrînău deasupra apei, iar lotca pîria și se bălângănea gata să se răstoarne. Trebuie să știi că la tragere noaste oamenii ș-așează pe mări după rubedenii și prietenii, chiul și țîpă îndemîndu-l pe cel pe care-l vor buritor. Așa se-nîmplase ș-atunci, pînă cînd, deodată, lotca a-nțepenit în mijlocul Filipoiului. Au amuțit toți. În baltă nu se mai auzea nimic, nici vînt, nici foșnet, nici filifiri de paseri, ci doar gîtîturile celor doi. Și ș-a arătat și-nîmpla, ceea ce nu se-nîmplase niciodată, niciodată de cînd Ermalal se prînsese la prima sa tragere. D'asta fusesse de muult, cînd abia se-norosea el din armată. Ș-a văzut cum încet, încet, Senca lui Slavic din Cataloi începe să sufice funia, care ș-aduna colac la picioarele sale, iar lotca ș-apropie de mal ca un gîndac sătul. Da' Ermalal n-a lăsat funia, și ș-a-n-cins-o în jurul mijlocului. Ș-așa, a-nceput să se scurgă spre celălalt mal, unde Senca l-a așteptat cu cea mai bună batjocură, strîgînd și hotînd. „Am prins un pește cu barbă, boje moi!”

Asta n-a mai putut duce mai departe Ermalal, eu așa cred, de-aceea a vrut să se ducă; și ș-a dus. Eu știu asta fiindcă știu cîta putere avea el, cînd doară se scurgea sfîinților, de-or fi fost vreodată sfîinți pe pămînt, să mai fi fost unul ca el.

Eeei... ce om, știu că n-o să mă crezi, da' eu îți spun să-mi treacă necazul că, iată, în neamul nostru, care-i neam de oameni puternici, le vine puterea, cred, aerul bălților, din pește și lere mîncate crude cu sare, nu se mai arăta unul ca el... Cea-a fost și cu gerul... nici asta n-o știu.

Odată se rătăcise prin părțile noastre un ger cum nu se mai pomenise. Mai cu seamă în Pisc, se-nghesuise gerul. Parcă tot frigul lumii fusesse minat aici și ș-adunase între ziduri și-nmrejurul lui toate sfîinții, de-or fi fost vreodată sfîinți pe pămînt, să mai fi fost unul ca el. Eeei... ce om, știu că n-o să mă crezi, da' eu îți spun să-mi treacă necazul că, iată, în neamul nostru, care-i neam de oameni puternici, le vine puterea, cred, aerul bălților, din pește și lere mîncate crude cu sare, nu se mai arăta unul ca el... Cea-a fost și cu gerul... nici asta n-o știu.

Nu părea a mai fi vreo căsupăre, și începură să plîngă oamenii, mai cu seamă mulerile, de parcă lumea era gata să ajungă la capătul ei din ură. Ermalal ș-a ridicat anevoie, desprînd cu el un scrișit prelung al stranel. Barba îi era iclîcită de-a valma cu lina cojocului, de-ai fi crezut că-i o mătură tăvălită prin zăpadă. Tăcerea ș-a lăbărat peste plînsurile și rugi cînd a-nceput să vorbească. „Am a întreba ceva pe Sfîința-Ta, părinte, a spus el tare, grîbind spre atîngere luminărilor din jur. Mîna de om, am înțeles, nu se cuvîne să atîngă funia acum da'o sulfare, un vînt... ar fi pe păcat?” „N-ar fi, răspunde părintele, continuînd să cădelînceze, da' vînt nu ș-arată a se porni, cîl-n-ghetată și pe el țîria gerului; și chiar dac-ar fi să vină, nu cred c-ar putea plimba funia ori limba clopotului, care-i adăpostită-n oala de bronz, se vede.” „Da'ingăduință-mi dai, părinte, să-ți dau clopotul fără de crez atîngere?” „Te-o dau, fiule, cum nu te văd om bătrîn, iar după ochi pari și înțept a fi, da', zău, nu știu cum...”

Fără să mai spună vreo vorbă, Ermalal cobori cele două trepte ale stranei, în timp ce oamenii îl deschideau poteca. Ajunse sub mijlocul bolii din care curgea funia groasă cît o mină de copil, își deschise cojocul, ș-atînci gheața i se rupse de pe piept, smulgîndu-l peri din barbă și smocuri de lînă. Rămase doar în rubasca despicată de-o palmă subțire. Nu știam ce vrea să facă, gîndurile ne erau la totîntregul și spîmintate de amintirea prăpădiului care ne era hărăzit, cum se spusese. Respiră de citeva ori mărunt, parcă adulmecînd funia, și apoi trase aer de i se umflase pieptul ca o bute. După un timp, Ermalal își propri picioarele în lături și începu să repede aerul afară cu putere. Ș-a-uzea ca un muzet. La început, funia rămăsese țepăună ca și mai

înainte, de-ai fi zis că-l o creangă de salcie uscată. Ermalal trase din nou aer cu lăcomie, scotîndu-l apoi afară cu și mai multă repeziune. Asta a țînut un timp pe care nimeni nu l-a putut măsura, unli au spus că a durat un ceas, alții că doar cît trei clipiri. Fata lui Ermalal se făcuse roșie ca un ceanuc cu raci fierți. Iar ochii i se bulbucașeră, și-mi ziceam înfricoșat că gata, îi plîsese. Toți se-nghesușeră pe lîngă pereți, cu gurile căscate. Uitasem să ne mai uităm la funie, că numai la punga gurii lui ne uitam, da'cînd am plecat ochii, nodul de deasupra pardoselii se bălângănea ca o coadă de ciine care se gudură. La primul dangăt plin, toți ne-am prăbușit în genunchi. O minune fără de pereche se-nîmplase, făcînd mare tulburare printre ai noștri. Dacă n-aș fi fost acolo, dacă n-aș fi văzut cu ochii mei toată jalea de dinainte și cutremurarea ce-i cuprinsese pe toți cînd a-nceput să cînte clopotul, nici eu n-aș fi crezut... Da' eu sînt martor c-ășa a fost, sînt ultimul martor, cred, care-a mai rămas în Pisc, că pe mulți i-a șapus războiul, iar alții au plecat și hălădulesc prin lume, nici eu nu știu de ce, că baltă ca Balta Brăilei mai rar, sau poate niciunde.

Da' să-mi continui gîndurile, să nu crezi cumva că bat cîmpii sau mi s-au risipit gîndurile. La vreau ceas de la prima bătaie de clopot stîrînită de Ermalal, a-nceput să curgă din stresini, așa se-nălțase. Zău, nu s-nebun! N-am știință totuși de-a fost minune sau întimplare, adică de ș-a brodiți să fie așa, că lumea asta-i așa de inclicită, viața vreau să spun, încît nu mai știu dacă ce-i drept e drept sau pe dos. Eu nu s-inrobît credinței, îți spun, da'să nu mai arde nimeni, că de ș-aude-n Pisc, nu mai apuc să mă spovedesc, zău. Și-i păcat, că nici eu n-am fost chiar fișetice în neamul lipovenilor; bunînteleș, niciodată n-am să pot sta alături de Ermalal, da'oricum... Începuse să curgă din stresini, iar pînă-n seară fețele sfîinților începuseră să fie frumoase ca mai înainte, că-și uscaseră lacrimile și-și întîlăseră zbrînău. A doua zi, cînd lumea se adunase să bată mătînii cu prea adîncă evlavie și recunoștință către Cel de Sus, sau de unde-o fi de-o fi, cum se zice, toți, de parcă ș-ar fi sfîitui, da'nu se-nîmplase asta, ș-au cerut lui Ermalal să-mbrace odăidile. L-au rugat ai noștri cu mari ploconeli, da'el nu și nu, că asta nu e pentru el, nu poate trăi fără baltă. Nici Ermalal nu prea credea în cele sfînte; se spunea că din tinerețe i se trîgea, cînd îl murise un copil, și strigase trei zile-n șir că dac-ar fi Cel de Sus, ar cobori și l-a învia, da'copilul n-avînat iar atunci Ermalal ș-a supărat pe Dumnezeu.

„Asta a fost Ermalal, iar al doilea ca el încă nu ș-a născut, pe la noi cît puțin nu, doar prin alte părți ale pămîntului, să mai fie unul ca el, cine știe, că eu de capătul bălții n-am trecut. În anul în care ș-a dus, se ivise

ochiul meu singur spre părinți cerul lîcărînd pămîntul incolor unde cu bristele soarele în dinți fulgeră cu noaptea pasărea de dor

DIANA BOLCU

* * * Eu sînt departe cale de o zăpadă cîteodată ajut să treacă strada, spre iadul celălalt, un orb cu irișii trîști și albaștri (traversăm o lume uriașă) — atunci asfaltul e plin de ochi vîzători și eu pășesc cu teamă printre ei ca și cum m-ar striga din toate părțile primejdiilor

și ochi de lupi eu stau departe cale de o zăpadă serile singurătătea pipîndu-mi sufletul ca bastonul alb al unui orb.

MIH. LUPAȘCU

Di, murgule

Di, murgule, grăbește-te puțin, Că soarele se lasă către seară, Nu vezi că-n urma noastră alții vin Și ne împing să ne arunce-afară?

Di, murgule, grăbește-te-n galop, Lumina mi se face mai puțin, În fata mea se cască un hitop Și noaptea se asterne pe retină.

Di, murgule, acum cîm mai simt, Lumina stelelor pe cer dispare Și drumul de sub mine-țî tot mai strîmt Și aspru sulfă vîntu-n luminare.

Di, murgule și du-mă pînă la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

Di, murgule cu nechezat blajin, Că luna-și curmă marșina țîngirii Și din festiva mi-a rămas puțin Și mi se stînge hălăria iubirii.

Di, murgule și du-mă în la pod Și-acolo, murgule, să bați de seamă. Cum trupul meu se scutura de glod, Să treacă mai ușor ultima vomă.

Di, murgule căzut într-un genunchi, Nu vezi cum umbra vrea să mă sărute, Cum se întinde bratul unui unchi, De-aici, în altă lume să mă mute?

MARIA FLOTTI

Urmare din pag 4-5-a

O binevoitoare colegă imi șopti că Doamnei profesoare nu-i plăceau florile și recomandase să i se aducă, de pretință, lucruri folositoare.

As fi plecat de îndată, dacă num-aș fi aflat în fața ușii de intrare, unde Maria Flotti — înaltă, mlaestuoasă, elegantă — stătea cu brațele întinse spre noi, ca o generoasă chemare. Ș-a uitat drept la mine și mi-a suris: „Splendid!” a exclamat. Apoi a comandat: „Un vas de flori!”

Și, după citeva clipe, florile mele au strălucit pe o masă.

Hotărît lucru, Maria Flotti știa să facă față oricărei întîmplări.

Prin lăua lumie, avea loc în sala mare a Conservatorului examenul de sfîșit de an, în fața unei comisii alcătuite de corpul profesoral și prezidată de profesorul Mihail Jora.

În dreapta mesei se afla Ion Manolescu, iar la colțul opus se instalase Maria Flotti.

În ceea ce mă privește, reușisem să mă asez în primul șir de scaune destinate elevilor, chiar în spatele maestrului Jora.

Imi amintesc și acum că, la un moment dat, l-am văzut pe Ion Manolescu ridicîndu-se de pe scaun și apropiîndu-se, crispăt, de Maria Flotti.

„Dragă Mitro”, a rostit, cu incomparabilă lui voce, „fă-mi un serviciu. Am o emisiune la Radio. Fii, te rog, așa de bună și lasă-l pe elevii mei să treacă înaintea elevilor tăi, ca să pot ajunge la timp.”

Maria Flotti l-a privit lung, enigmatic, și cu un ar șovăit între două atitudini — și, apoi, încruntînd din

sprincene, a rostit răspicat, precum cineva care căpătuse un drept, și nu înțelegea să renunțe la el: „Regret, nu se poate! Ș-a hotărît în Consiliul profesoral; nu se mai schimbă.”

De furie, Manolescu ș-a făcut staccato; totuși, a continuat cu o voce calmă: „Te rog, imi faci un serviciu.”

Privirea Marii Flotti a redevenit enigmatică. Așa să se treacă un timp. Apoi, glacial, i-a răspuns: „Prea tirziu! Elevii sînt pregătiiți. Nu se mai poate schimbă.”

Atunci Manolescu a rostit, în șoaptă: „Gaiță ai fost, gaiță ai rămas!” Ș-a întimplat, atunci, un lucru pe care noi, elevii ei, îl așteptam. Maria Flotti a dus mîna dreaptă la inimă și, cu mîna stîngă, a căutat febril în poșetă medicamentul salvator — pe cînd buzele ei roștau cu greu: „Inima, inima...”

Examenul ș-a țînut așa cum vrusese ea. Elevii ei au intrat primii, și Ion Manolescu, în acea zi, n-a mai ajuns la Radio.

La sfîrșitul examenului, pe cînd ne ridicam cu toții și părăseam sala, m-am aflat din întimplare în spatele maestrului Jora. Deoarece aveam prietenii comuni, mi-am îngăduit să-i spun: „Vai, maestre! Cum a putut domnul Manolescu s-o însulte pe Doamna, cu aceste îngrozitoare cuvînte?”

„Da, într-adevăr îngrozitoare”, a răspuns Jora, „mai cu seamă că este adevărat!”

Nu-mi dădeam seama dacă este ade-

AUREL M. BURICEA

Despărțirea de un prieten

S ub hida înfățișare a morții celui mai nedrept, a morții înainte de vreme, destinul colectiv al generației noastre, de care îl putem numi și istoric, continuă să o chinule și să o lovească, așa cum puțin altele înaintea ei au fost chinute și lovite.

Modest Morariu aparține unei generații născute sub semnul vestitor de mari încercări, o generație care, bătută mai apoi de vînturile lor aspre.

Și ne-am descoperit chipul tîrziu și trîdnic, frîmțări de întrebări cărora a trebuit să le găsim răspunsuri fiecare după puterile lui, în luptă singulară cu propria conștiință, lipsit de lumina și alor de comunicarea o dată moartea dascălilor necesară care nu mai erau sau către care duceau doar drumurile ascunse ale tainicilor noștri în care lumina cămăruțelor noastre de mizerie sta aprinsă pînă către ziua. De cite ori nu mi-a vorbit Modest Morariu despre amii în care biblioteca pînă la facultate de filologie din București fusese curățată de Eminescu. De aici venea, desigur, orarea lui față de edițiile cioprite și de gîndurile omorîte între parantezele drepte umplute cu goul a trei puncte.

Am fost o generație a debuturilor tîrziu și o generație a convingerilor ferme pentru că aveam de spus adevărul, neapărat adevărul esențial, de care le curciserăm încercînd, carne din carne noastră, cu prețul celor mai frumoase zile ale tineretului.

Am să pomenez, cum nu se obișnuiește în asemenea prilejuri, numele lui Baconsky, numele lui Oprea, numele lui Hagiu, numele lui Nichita, toți prețiuți prieteni ai lui Modest. Ca să vedeți cit de nedrept a lovit încă o dată moartea în această generație. Și ca să vedeți cum fiecare în felul lui, și în cîte feluri, și-a făcut o datorie, o înaltă datorie. În rîndurile ei, din nou lovite, e locul lui Modest. Fiecare gînd pus pe hîrtie și toate frîmțările lui creatoare, fiecare carte editată, și sînt aici martori ai luptei lui pentru fiecare carte editată, au fost contribuții lui la această fundamentală operă colectivă. Și trebuie să pomenez, neapărat trebuie să pomenez în acest ceas, de marile nume ale înaintașilor de care se lează ea, în primul rînd de numele lui Părvan sau Iorga. Și trebuie să pomenez, neapărat trebuie să pomenez aici și acum, de drăzoștea, acesta este cuvîntul, lui Modest pentru Cioran. Și de reprezentanții strălucii ai culturii franceze, pe care puțin puteau s-o înțeleagă cu atîta temel ca el, pe reprezentanții culturii franceze solide, pînă la marii ei istorici și gînditori contemporani, pe care Modest a făcut-o să răspundă celor mai strîngente întrebări ale noastre.

Căci locul lui specific în această luptă a fost locul punilor, al legăturilor adînci și ascunse care fac din cultura fiecărui popor o contribu-

ție inconfundabilă la un tezar unificat, la un întreg care nu poate fi spart fără pedeapsă. Gîndirea lui lucidă, frîmțarea ei neodihnă, ascultime minții lui tînd ca o sabie dănașchină, intelectul lui scepticism au servit exemplar cauza culturii românești. O, desigur, departe de zgomot de care nu l-a iubit nici atunci cînd era muzică și cînd i se părea că-l descoperă în simfoniele lui Beethoven. Dar oare nu trăiesc marile gînduri tocmai în bătaia neuzată a inimilor, atît de departe de bătaia răgușită a tobei?

Intelectualul de rasă care a fost Modest Morariu, cărturarul de orizont atît de european, venea cu sinxe și suflet dintr-un sir de lumina strămos din cea mai de sus tară a Moldovei, din dulcea noastră Bucovină. Inteligența lui scăpătoare clădea pe structurile profunde și solide ale acestei binecuvîntate realități.

Asa va fi înscris Modest Morariu în indurata noastră amintire și în amintirea veșnică a culturii acestui neam.

Adrian Riza

Legăturile adînci

S-a prăpădit, pe o vreme dincoasă și într-o primăvară rece, parcă adusă de o ploază rea, un om extraordinar și un scriitor admirabil: Modest Morariu. Cînd omul, creatură pălănică și condamnată să se întoarcă în tărîm, se sfîrșea, ne mîngieam cu gîndul că, de cînd puțină această, urma trecerii lui pe pămînt, încifrată în cuvinte, îi va supraviețui și opera îi va sustrage numele de sub amenințarea uitării. Sufletul nostru, înșelat de vesnicie, rămîne incredincărit, că în viața unui popor, contemporani vor fi, venind, care s-au înălțat cu rîndul dincolo de clipă și au izbutit să exprime ceea ce aveau, în adîncuri de nepătruns, unice și irepetabile.

Însă, mai presus de operă (care e durabilă și aparține, înainte de toate, unui intelectul de sferă pură) fundamental este, și va rămîne și după despărțirea lui Modest Morariu, un principiu etic. Spunem aceasta uneori și ne gîndim la biografiile cu înfățișare exemplară și desfășurîndu-se în calme episoade fără de relief, ascultînd de o inanalizabilă spaimă de pedepse prevăzute în metafizică și respectînd un înșir de decalog. Această exemplaritate medioră și întemeiată pe frica de nevăzut, nu-i aparține lui, acestui bărbat de înfățișare austeră și de o civilitate desăvîrșită, pîrîndu-se demn și cu loialitate, incapabil de ipocrizie și sincer în jubile și ură. Morala era la el forma de manifestare ireductibilă a unui om liber care învâșe să se cunoască pe sine și se definească fără iluzii. Avea o personalitate constituită și construită, căci Modest Morariu stia că, dincolo de ceea ce este inevitabilă adieziune subiectivă ori resentiment, există un rezim al necesității istorice și o lume a valorilor obiective și care sînt deosebiți etic sub forma cotidiană a "istoricilor". Aceasta e o structură sufletească de formație clasică și de formula moralistă: între absolutul năzuințelor și relativul unei lumi nu întoideaua clare, ei înțelese că este greu să facă doar ceea ce trebuie cu necesitate să facă spre a slui o idee mai presus de individ. Ideea îmbrățișată de el cu o consecvență care îl arată firea cea adevărată, clocotind de pasiuni (nebanuie la vederea aceluia facies impenetrabil și în raport cu o conduită unde politetia era impecabilă și conștientă) este ideea de cultură română.

Venea, prin obșirie, dintr-o Bucovină de cavaleri și era el însuși un cavaler al datoriei naționale, unul din ultimii cavaleri cu blazon de luptător pentru unitatea românilor. Avea,

între predecesorii de sine, un eminescolog și un folclorist (pe Leca) și un altul, păstornic (Silvestru, pe numele lui) peste românii nordului. Acea categorie de intelectuali, cu iubire de moșie și de popor, care își lăsase peșterile în acest bărbat cu trăsături arhaice, ca a unui bal din străvechime, fusese cu adevărat fundamentală în viața Bucovinei și nel sare o moștenire nu se putea rupe de ea. Om cu o religie a datoriei (căci îl plăcuse Camus și moralistii francezi, "Morala de asemenea Modest Morariu era se cheamă un intelectual cu proiect, un scriitor de minții medievale și cu o, rarismă azi, obsesie a stilului desăvîrșit. Ducea cu el, într-o geantă de piele, unde ținea manuscrise și cărți semnptuase de pictură, un exemplar din "Intelectorii lui Ulises", uzual lui roman pe care îl prezenta și în discuția, încercîndu-se și el la o luptă cu ingerul vorberilor incurcate, pe care năzuia să le supună. Odaia lui, de pe bulevardul Pake, era inundată de cărți vechi și noi, avînd aspectul acela, inconfundabil, de colliat medieval și, între ele, omul, cu silueta lui subțirată și miscărit, luti, pare un benedictin alecat de zile și nopți asupra unui parafraz de exegeză pe care, în cele din urmă, îl desușea. Bucovinean cu știință de carte nemtească și frînca, Modest Morariu trăia în București într-o contemporaneitate naturală cu Europa, așa cum îl sâde bine unul intelectual român fără inutile complexe de inferioritate. Și fiindcă acest simț al egalității culturilor — înaintea unei istorii unde doar creația și monumentele rămîn esențiale — era la el o rațiune nu suficientă, ci ireductibilă — s-a înrîșit a scoate, din nou, la suprafață, citeva din acele cărți care legitimează fenomenul românesc în univers: "Getica", "Dacia preistorică", "Marea Neagră". Român "vechi", din Nord, el avea față de acestea ceva mai mult decât emția obișnuită pe care o dau astfel de embleme ale unei culturi și putem zice că le simțea conștient. Vechimea însemna la el europentele, arel spațiu originar cu răsune care ajung pînă la noi, definindu-ne ca popor cu universalitate și, deopotrivă, cu specific. Român fiind, Modest Morariu, prieten al nostru, scriitorul, dispărut după o maladie ne-cruțătoare pe care a înfruntat-o stoic, era ceea ce știa că trebuie să fie spre a face din biografia o chestiune de destin: un om al țării lui și, prin aceasta, un european.

Artur Silvestri

Biblioteca durabilă

biografia lui Modest Morariu nu are nimic spectaculos în ea. S-a născut în Bucovina pe 11 august 1929, dintr-o familie de intelectuali bucovinieni consacrat prin interesul ei pentru valorificarea lui Eminescu și a trecutului Moldovei. A făcut studii la facultatea de filologie bucureșteană pe care le-a absolvit în 1954, după care s-a consacrat activității de editor. Modest Morariu a fost redactor șef al Editurii Meridiane și se poate spune că inițiativa și ochiul său au dat acestei edituri, prin colecțiile sale, o înfățișare demnă de titlu ei. Cărțile traduse la Editura Meridiane se disting prin miza și calitatea lor, prin caracterul de referință al temelor, al autorilor, al rezoluțiilor pe care le oferă, în selecția lor. Modest Morariu a avut un cuvînt decisiv, iar audiența de care s-a bucurat colecțiile de artă, de istoria artei și a culturii îi datează enorm acest intelectual căruia îi repugna stridența. Puțini editori au lucrat cu atîta discreție, cu atîta eficiență, cu atîta perspectivă. Una românească a pierdut odată cu Modest Morariu pe unul din întreprinzătorii cei mai pricepuți pe care i-a avut. Orizontul cultural a fost decisiv în obținerea acestei calități. Modest Morariu nu s-a condus niciodată după modă ci după criteriile fundamentale și perene ale culturii. Cărțile apărute sub oblăduirea lui alcătuiesc o bibliotecă durabilă.

O altă bibliotecă durabilă pe care ne-a lăsat-o Modest Morariu este aceea a propriilor sale scrieri. A scris poezie, poezia unui singularic, care refuză vacarmul cenzurilor și a proclamărilor de grup. Cărțile sale de poezie se numesc Fovestire cu fantome, 1969, Spectacol de pantomimă, 1971, Ovașul sălbatic, 1974, Nașterea nostalgia, 1974, cărți cu titluri pline de sugestii culturale, grăitoare pentru definirea personalității autorului. A scris și proză, mai întii în colaborare: Casa dintre porțocai, 1976, dar și un roman remarcabil: Interminabil, 1976. Cărțile de mare distincție psihologică și intelectuală, care se va bucura întotdeauna de respectul prozatorului autentic. Multe din prefețele pe care le-a așezat în fruntea cărților traduse au intrat în volumele Intre relativ și absolut, 1978, și Interierii, 1988. În Interierii, cartea este ultima carte a lui Modest Morariu, se află înlocuită de altă carte la care ținea foarte mult, Avocatul diavolului, din care a tipărit intermitent mai ales în

Almanahurile scriitorilor. De altfel, trebuie spus că modesta caracteristică, specialul respect pe care Modest Morariu îl avea pentru valorile literaturii române și universale, l-au condus către munca trîdnică, călugărească de traducător, în care a dovedit multă precizie și o aleasă ținută a limbii. A preferat scriitorii de factură intelectuală. Citeva din cele mai bune traduceri în românești din Stendhal (Viața lui Henri Brulard, 1965, Amintiri egotiste, 1965, Jurnal, 1971), literatura română le datează lui Modest Morariu. A mai tradus din Camus, din Malraux, din Julien Green, din Jules Renard, Salvador de Madariaga. Lista traducerilor lui, care nu se încheie aici, circumscrie un tip de gust și o viziune. Modest Morariu a tipărit și albume de artă și a scris eseuri despre pictorii români și străini. Această impresionantă activitate a fost parțial răsplătită cu premii de specialitate: Premiul Uniunii Artiștilor Plastici pentru critică (1975), Premiul Uniunii Scriitorilor pentru traduceri (1976), Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză (1982). Un premiu la care Modest Morariu a ținut foarte mult, mai ales pentru formularea ultimă, a fost cel privind "întreaga operă literară și editorială", adică Premiul revistei Săptămîna, 1986. Pentru numeroasele lui traduceri din limba franceză și pentru orientarea și calitatea acestora, Modest Morariu a fost distins de către Ministerul Culturii din Franța cu Palme d'Or, acordat străinilor care aduc servicii culturale în Franța. Revista Luceafărul l-a avut printre apropiați și colaboratori. În citeva Almanahuri Luceafărul au apărut fragmente din Avocatul diavolului și riguroasele traduceri din Emil Cioran.

Scriitor de o mare distincție sufletească și intelectuală, om de cultură activ, capabil să înleagă rostul instituțiilor culturale, Modest Morariu a slujit exemplar atît literatura română cit și comunicarea ei cu marile idei ale secolului. El ținea în urmă modelul unui devotament profesional intrinsec cu ispravă editorială rară și, practic, o întreagă bibliotecă, în care intră atît cărțile proprii, cit și cele traduse, ca și cele editate. O bibliotecă imensă, adică o contribuție culturală cu puține echivalente românești după război.

Mihai Ardeleanu

DOSARE REDESCHISE

Termenii reali ai unei polemici

În jurul polemicii Gherea-Maioreescu a curs destulă cereală și e oarecum stupefiant să constatăm că pe acest drum bătătorit mai sunt încă goluri de informație și, ca atare, și de interpretare. Sintetizînd după lucrările consacrate datele pozitive despre această problemă, iată ce putem spune. Polemica a fost declanșată de către C. Dobrogeanu-Gherea cu articolul Cătră d-l Maioreescu, apărut în Contemporanul, în iulie 1886. Gherea acuza la criticul junimist existența unei contradicții logice între afirmația "înălțării impersonale" a artistului (în studiul Contrazicerile artistului din partea lui Convorbiri literare, 1 sept. 1885) și aceea privind atitudinea foarte "personală" a poetului, spre deosebire de critic, în studiul Poezii și criticii publicat în Convorbiri literare, din 1 martie 1886). Articolul lui Gherea s-a bucurat în epocă de o mare vază atît prin titlul lui provocator adresat mentorului "Carăria" cît și prin ideea că a fost prima cu contradicții logice tocmai acela care trecea drept un desăvîrșit logician.

Maioreescu a răspuns abia în 1892 prin articolul Asupra personalității și impersonalității poetului, reiat într-unul mai amnol Contrazicerile artistului din partea lui Convorbiri literare, timp de șase ani" cum ne spune Z. Ornea (Junimismul, E.P.L., 1966), citînd scotește toată chestiunea o simplă "ceartă de cuvinte". Dacă totuși găsește de cuvîntă pînă la urmă să coboare în arenă o face pentru că în jurul articolului lui Gherea se crease un zgomot prea mare fiind preluat și difuzat de ziarile "rosii" (liberale) și integrat apoi unei broșuri intitulată Contrazicerile d-lui Maioreescu. Între timp, cum ne povestește același Z. Ornea în altă parte (Viața lui C. Dobrogeanu-Gherea, 1962), Maioreescu ajunsese ministru la "domeni", în guvernul conservator de la 1888 și se răspîndise zvonul (evident de către aceleași jurnale "rosii") că va trece la măsuri punitive împotriva lui Gherea care, neavînd nici cetățenia română, putea fi chiar expulzat. În disperare de cauză, Gherea cerea aducerea la noul ministru. Era primit imediat și într-o discuție de clarificare era asigurată că nu l se va împingă nîmă din cauza ei, fiind demotivat și se oferea sprijinul în obținerea cetățeniei, (care s-a și realizat în 1890, sub același guvern conservator). I se mai dădea lui Gherea totuși libertatea de spirit în elaborarea ideilor sale. Singurul lucru care-l jignise cu adevărat pe Maioreescu fusese acuzația de atitudine "avocătească" în criticele sale. Gherea va înțelege acest lucru și va înfătușa pasajul respectiv din articolul incriminat, atunci cînd îl va publica în volum (1891) schimbîndu-l totodată și titlul provocator cu un titlu general: Personalitatea și moralitatea artistului (vezi și Virgil Vîntilescu, Polemica Maioreescu - Gherea, 1980, p. 14-16). Multe alte articole și studii ale lui Gherea de mai tîrziu poartă amprenta disputei de idei cu Maioreescu: Critica criticii (1887), Asupra estetice metafizice și științifice (1894) ș.a. De la această extindere a polemicii lui Gherea se ajunge de obicei la concluzia că prin această el a pus temelile criticii românești moderne, idee preluată fără un control critic prea atent de la Lovinescu, uitîndu-se că acesta din urmă a stabilit mai tîrziu întreaga descendență a criticii literare românești doar pe temelii maioreștiene. Fără a intra aici în discuția acestei evidente contradicții lovinesc-

ne, menționăm că analiștii vestitei polemici îi reproșază lui Maioreescu, începînd chiar cu elevii săi, că nu ar fi răspuns lui Gherea la obiecțiile aduse, dovedind prin aceasta caracterul depășit al ideilor sale critice în raport cu evoluția literaturii (C. Dobrogeanu-Gherea interpretat de... 1975, p. 142, 151 ș.a.). G. Călinescu ne spune însă că Maioreescu i-a răspuns lui Gherea nu numai "direct" (prin articolul citat și de noi mai înainte), ci și "indirect" (istoria literaturii române de la origini... 1941, p. 484), fără însă să demonstreze. O polemică "asunsă" împotriva lui Gherea descoperă N. Manolescu în studiul lui Maioreescu despre Eminescu și poeziile lui (1889), în opoziție cu studiul lui Gherea despre Eminescu din 1887 (Contrazicerile lui Maioreescu, ed. II, 1979, p. 239). Se mai știe că, de prin 1890, Titu Maioreescu a început să-și pregătească pentru preluarea ștafetei critice o seamă de elevi ca M. Dragomirescu, D. Evloceanu, P.P. Negulescu, S. Mehedințu ș.a., pe care i-a adus la conducerea Convorbirilor literare (1895), îndemnându-l să intre în polemică față de ideile literare gheriste, ceea ce s-a și produs printr-o seamă de replici ale acestora (Z. Ornea, Junimea și junimismul, 1972), iată cam tot ce se știe pînă în prezent în legătură cu celebra polemică dintre Gherea și Titu Maioreescu.

Munca de elaborare a aparatului științific la primul volum dintr-o ediție a scrierilor lui Ilarie Chendi ne-a scos în lumină și altceva. Astfel, în revista Familia (nr. 18 din 3.15 mai 1890) apărea articolul D-lui Titu Maioreescu despre noi. Tinerii nostri poezii, scemat de jurnale și dinamicul criticilor Ilarie Chendi. Încă din primele rînduri ale articolei îl întinim pe cei doi mari critici ai epocii puși față în față într-o problemă de polemică literară încă neluată în seamă pînă acum. "Toți criticii de dincolo

Sculpturi de Corneliu Comarovschi

Dumitru Bălăeț

ARCHIVA LUCEAFĂRULUI

Bacovia, două expresii

În anul 1926, la Bacău, eram elev în clasa întâi a școlii elementare de comert și Caligaria ne-o preda Bacovia; Constantin Moscu (în 1927) era elev în ultimul an al școlii normale de învățători și Bacovia le preda Desenul. Azi stăm de vorbă ca doi foști elevi ai profesorului G. Vasiliu-Bacovia. Constantin Moscu, multul nostru profesor și pedagog, a fost unul din colaboratorii apropiați ai lui Grigore Tăbăcaru. A scris lucrări de pedagogie, a scris, între altele, împreună cu Gr. Tăbăcaru, Istoria pedagogiei românești; în anul 1981 a scos (în colaborare) la Editura didactică și pedagogică din București, Scriseri ale lui Gr. Tăbăcaru, Constantin Moscu a făcut și ziaristică la Bacău, ferm democratic, denunțînd pericolul fascismului.

Trebuie amintit: În februarie 1925 Grigore Tăbăcaru îl prezintă pe Bacovia publicului bacăuan ca pe un mare poet, în contextul violentei opinii bacăuane de atunci: elevul Constantin Moscu era de față, cu normalistii incorpore. N-avem mărturie despre motivele pentru care Bacovia singur n-a putut ține afișul. Ce stim e că presa bacăuană, care deobicei conșterna manifestările culturale și ideoseice activității lui Gr. Tăbăcaru n-a avut nici un fel de rezervă. Peste o lună, în martie 1925, apare nr. 1 al revistei Ateneul cultural, directori Gr. Tăbăcaru și V.G. Bacovia și așa se face că azi putem afla din revista lor, și numai din revista lor, de evenimentele din februarie 1925 și pînă la sfîrșitul lui Constantin Moscu, martor ocular. Abia în decembrie 1926 se va putea citi și în ziarul Bacăul că Bacovia împreună cu Tăbăcaru editază o revistă — Ateneul cultural. Dacă mai adăugăm că în mai 1923 Bacovia a scris poezii la Bacău, adus de acesta de Cezar Petrescu la Festivalul literar cu scriitorii din București etc. și că presa bacăuană n-a scris despre această manifestare, dacă adăugăm și că totuși se putea vorbi de un progres în 1923, față de 1921, cînd, tot așa, luat de la Bacău, de această, la o ședință literară, Bacovia a făcut, cum vedem, în Bacău, ci la Piatra-Neamț, Bacăul, precum vedem, nefiind propice pentru un festival cu indiferent ce alți scriitori dar și cu Bacovia, — vom înțelege mai bine ce a însemnat gestul lui din februarie 1925 al lui Grigore Tăbăcaru, bacăuan, în Bacău, și al lui Constantin Moscu, vizitator, remarcabil, dar care, prin simplul fapt că Bacovia a citit alături de ei nu clințirează opinia bacăuană despre poet. Vor mai trece alți doi ani și în fine, în 1928, — e o dată! un elev de liceu, fiul institutorului N. Croza, colaborator la Azi etc., înfiu, în Bacău, ca elev, scrie, avizat, despre poezia lui Bacovia în revista liceului, încercări. Cunoșcînd această stare de lucruri vom aprecia la justa valoare adieziunea la Bacovia, de prin 1925, a normalistilor bacăuani, care îi aveau profesori pe ambii directori și Ateneul cultural. Puțini elevi erau cu adevărat pasionați de poezia lui Bacovia. Dar întreținea, datorită lui Gr. Tăbăcaru, mentorul lor spiritual, un cult pentru un poet, pentru Bacovia. Cunoșcînd toate acestea vom înțelege mai bine, vom înțelege cu adevărat ce e urmează.

Memoria e o frumoasă adormită care trebuie trezită prin șocul electric al creierului în acțiune. O trezim prin întrebări — impulsioni. După care întrebările mai pot fi suprimate, captate în debutul răspunsurilor.

1. BARBA ȘI RISUL

C.M. Bacovia preda Caligaria la cursul inferior și Desenul la clasele superioare. Era în anul 1927, o zi frumoasă de primăvară cu mult soare, pe la începutul lui aprilie. Aveam ora de Desen, elevul de serviciu seșea pe catedră figură din ipsos, un ghiocel în relief și noi așteptam... S-a deschis ușa și a apărut Bacovia. Era Bacovia și nu era Bacovia. Prea neobșnuiesc cu poezul cu barba neagră, tunsă, imaginea lui era pentru noi nedespărțită de barbă, care-i acoperea trăsăturile feței.

"M.M., Singuratic și nestiut de conștient și bolnav și cu barba crescută întunecat pe figura cea străvezie", așa l-a văzut și Cezar Petrescu, prin 1923.

C.M. În momentul cînd ne ridicam în picioare și ne-am întors cu fața spre ușa s-a produs spontan un ris în toată clasa, provocat de apariția lui Bacovia ras proaspăt, cu barbă albă. Bacovia și-a continuat mersul pînă la catedră, dar a întors capul spre perete, ca să nu-i

mai vedem fața. A pus, în trecere, catalogul pe catedră, după care a rămas întors cu fața la peretele clasei, ca și cum ar fi studiat tablourile de pe perete, cu caracter istoric sau de știință naturală, la care nu se mai uitase pînă atunci. Noi desenam ghiocelul. De cite ori Bacovia intrase în clasă spre noi ne aminteam aceluiaș ris nevinovat, copilăresc... eram băieții de 20-22 ani, îl știam și suferînd, nu bătușta la ghete, tînd... risul nu se putea stăvilii. Bacovia s-a bărbierit, zici, poate fiindcă i se vindecase vechia eczemă a feței?... Tot ce pot să știu e că venea direct de la frizer, era pomădat și parfumat, și cum îl văzusem de mai multe ori cu Agatha Grigorescu într-o birjă, ne-am zis că s-a pregătit să se întilnească cu Agatha...

M.M. Dar nu erau la prima întilnire. Cum deurgea, obișnuit, ora de Desen cu Bacovia? C.M. Bacovia tăcea. Nu ne-a dat niciodată vreo "explicație". Nici o altă pregătire decît expunerea obiectului de desenat. Rareori făcea corecturi, alături de desenul elevului, prin trăsături pe marginea foi. Nu vorbea. Vorbeau mișcările miinilor lui în aer, indicînd vederea în spațiu, perspectiva. Intervenea rar, dar îl țineam minte. În acea zi a risului nu s-a uitat nici la noi, nici la desenele noastre. Ar fi putut să rămîna tot timpul la un perete, cum se mișca, inecet, de la un tablou la altul. Dar, își confirmă, ne și înfrunța. De trei sau patru ori, în decursul orei, a trecut prin fața rîndurilor de bănci, de la un perete lateral la celălalt și atunci noi îl vedeam fața și reînzecua risul... Dacă stătam risul din poezia lui? Nu! nu i-l știam, pe atunci.

M.M. Acum, cînd i-și știm, insist, fiindcă trebuie să insist. Fiindcă, așa vedem, se petrecea o dramă. Drama o cunoaștem dacă trecem risul vostru prin risul din poezia lui, "și plîng și ridă", "o cit a ris domnița", "risul hidos", "Nu ride, citește nainte". O fată "ride la ploaie". Extraordinar de sensibil la ris, Bacovia, fără a vă împuța risul, nu putea să nu vadă dramatic. Zguduit interior, cu toate că părea resemnat. Să deosebim Bacovia ca profesor nu era în nici un fel, grav, distant. Dar avea și un apartat al lui. Obișnuit, Bacovia în timpul orei privea îndelung pe fereaștră, afară.

C.M. Pînă își aducea aminte, pesemne, că e în oră și se mai uită și la noi.

M.M. Atît de mult șta la fereaștră privind afară încît la "comerț" a trebuit să fie adus un pedagog, să stea în oră, pîzînd catalogul... N-aș fi amintit tocmai acum, dar numai așa avem mărturia vie a privitului de durată, la fereaștră, în transparența geamului.

C.M. A luminii. În ziua risului fereaștra era larg deschisă, era soare, dar Bacovia nu s-a apropiat de fereaștră.

M.M. La risul vostru a opus peretele opac, închis perspectivei. La fereaștră era între interior și afară, la perete închis în sine și încă! aș zice, penetrînd peretele ca pe sine, învecînd expresiv vechi cit limba românească... peretei... capul... Nu e de glumit și poate fi de groază. Intă-l pe Bacovia în viață, nu în poezie, semnificînd, simbolizînd, precum în poezie. Poate că așa spunem mai adevărat cum Bacovia omul era una cu Bacovia poetul. Știm că își spunea poeziile sîesi sau în auzul prietenilor apropiați. Propria lui poezie îi devenea viață. Iar acum da vieții viață de poezie. Cu fața la perete și nu la fereaștră Bacovia da expresie imediată, plastică, stării pe care o trăia. Cum s-a terminat ora?

C.M. Cînd a sunat de țesire, cu spatele la clasă, s-a apropiat de catedră și a luat cata-

logul, pe care nici nu-l deschisese. Și tot întors cu spatele s-a îndreptat spre ușa. Și după ce s-a închis ușa în urma lui... barbă turcescă, i-au zis unii... noi eram din juleț, știam vorba asta, de cine știe cînd... În zilele următoare lucrurile au reintrat în normal, mai ales că îl creștea iar barba și Bacovia nu s-a mai bărbierit.

2. EFECT DE PLOAIE

Căutăm o explicație: de ce s-a bărbierit. Poate că nu e niciuna, poate că a fost inițiativă a frizerului, Bacovia, atît de econom la vorbă, n-a fost explicat și frizerul a crezut că-i cere să-l bărbieriască. Poate... Constantin Moscu, otogenar, nalt, drept, cînd a ridicat spre mine o privire convingătoare, un elan, mi s-a părut că s-a ridicat în picioare într-un avînt de tinerocul (cum întîmpe Ride anticipativă, răscolim în ea reda o altă apariție a lui Bacovia, anterioară celei cu barba și cu risul și tot așa, memorabilă. Într-o zi, elevii erau în recreație, l-au văzut venînd pe poet...

C.M. ...murat jumătate. Ud ca un soarece. Din cap pînă în picioare, dar numai pe jumătate.

M.M. Adică numai pe o parte a corpului? C.M. L-a apucat ploaia și s-a așezat undeva sub o streșină, dar cu un umăr era sub burianul deschis, probabil rupt. Și curcea apa pe el, din burian. Era plouat numai pe partea aceea. Pantofii erau plini de apă și cînd călca șiroia apa din el. Celălalt pantof era uscat.

M.M. Și cum atî reactionat? C.M. L-am dus cu mare alai pînă în clasă. Era după o noapte de chef. Îl luaseră băieții lui ca să participe la o ședință de lucru. În niste fețe, la o petrecere... s-a săsat, toată noaptea... numai înțeret...

M.M. Și Bacovia. Am mai auzit de cheful ăsta, tot de la d-ta. Și n-am căzut de acord asupra gradului de intenție a lui Bacovia în aceste chestii. Ai fost și tu în clasă? C.M. N-am fost. Cheful îl stiu prin relaționele unui normalist, Tînschi dintr-o patra, băiat de 17 ani. (La școala normală intram la 13 ani, ca să fim majori la terminarea școlii). Casa era pe strada Lecea, o casă cu fete, nu de moravuri ușoare. Fete mai frumoase. Am fost foarte curios să aflu și l-am întrecut pe Tînschi. Mi-a spus că Bacovia s-a simțit foarte bine acolo. Au băut toată noaptea, Bacovia, cu jumătate de vin, putea să stea ceasuri întregi cu paharul dinainte, în fum de țigară, în larmă, bodegii. Așa a și rămas în clasă. Băieții aveau grîni să-i mai umple paharul.

M.M. Și cînta la vioară. La cînta dimineața cei cîțiva normalisti au întins-o, la internat, unde la cînta și jumătate se făcea aneului... aveam meditații pînă la șapte și jumătate, pe unor cealți și la opt ore de curs. Bacovia și eu am avut o discuție în jurul chestiei străzii pînă s-a deschis cofetăria Gheorghiu, din centru, și a luat o cafea... Și-a amintit că are ora la școala normală și l-a prins ploaia în drum spre școală. A venit murat jumătate... fiindcă așa a vrut, cu dinamicul lui?

M.M. Dacă ne-ar fi și deliberat... nu-ei amintea că are ora. Sau nu nimeria scoala. Etc. (Cofetăria). Interminabil. Poate că a realizat tocmai ce a vrut să realizeze, la o ploaie, odată: să-l ploaie numai pe o parte. Sau a văzut cum îl ploaie, în ce chip, numai pe o parte și a lăsat să fie. Putea să nu lase. Nu e nostimă-dă. E devenire. Realizare.

...Și iar e evident că Bacovia și-n vorbă, fie întimpinînd o vagă programare, fie o pură întimpinire — dacă atînci, în acea zi, nu se bărbierea? (și între a fi cu barbă sau fără se va petrece Bacovia în boti anii, pînă în toamna 1956 cînd se va decide: "Sau poate nu vă plac cu barbă? Agatha zice că sînt urbi. Dar nu, de azi încolo nu-mi mai rad barba", tirziu s-a decis, formal, mai avea de trăit cîteva (ora), dacă, în cealaltă, nu ploaie? — În viață, precum în operă, da expresie, Realiza. Intervaliu din toamna 1956, în discuția cu Bacovia, discutabil sub aspectul redării întocmai a vorbirii poezului (dacă nu l-a revăzut înainte de publicare) e important prin retrospectiv: poetul scurmă în straturile memoriei. Nu cumva în toamna 1956 Bacovia, la barba lui, pe barba lui, întorcînd în badină gravitatea risului din 1927, operă și o transmutație — Agatha zice, Agatha realmente va fi zis atunci, în 1927 și Bacovia drept urmare s-a dus la frizer și și-a dat jos barba... nu în 1956, la 75 ani ai poetului. Poate!

(1981 și 1986).

Marcel Marcian

